



Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository



Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

9393

9394

9395

891.99

2-83

1. Զօրախնէ, թ՝ Մանգաշափաթ-նէ
2. Եղևաւթխնէ՝ Մանգաշաթնէ
3. Եւլթխնէ, թ՝ փարս և շահնէ

891.99
9-83

ՏԱՂԱԶԱՓՈՒԹԻՒՆՔ

ԹԵՈԹՈՐՈՍԻ ԶՕՐԱԵԱՆ

Ա.ԶԱՏ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

ՑՈՒԵԱՆ Ի ԶԱՆԱԶԱՆ ՊԵՏՍ

ԵՆ ՈՐ Ի ԳՐՈՑ ԵՒ ԵՆ ՈՐ ՑԱՇԽԱՐՀԻԿ ԲԱՐՔԱՌ

1001
1404



Կ. ՊՕԼԻՍ
ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

1888

ՈՒՂԵՐԶ

Ա.Ռ.

ՀԱՄԵՍՏԱՓԱՅԼ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՀԱՄԵՍՏԱՓԱՅԼ ՏԻԿԻՆ

Գեղեցկին ու բարւոյն բաղձախնդիր
Ձեր սրբոյ եւ Հոգւոյ բռնիքներէն
Կ'սպասեմ յանձուկ մեծ գալ անխնայ
Փռնը կազմել դարաստիս ծաղկներէն :

Իմ երկանցս արդիւնքով քա՛հ քե փրքամ ,
Թող անոր հաշտ հայող պանծա [Հոգին .
Կըրօնից ու բարուց 'ի յայտ թող գան
Յատկանիշք՝ տաղերացս հատանել զին :

Այդ երկեակ վեկայներ երկերուս մեջ
Երեսնին չէն պաներ լուրջ խուզարկէ ,
Երբ խոհուն ու մըտառ եւ եջ առ եջ
Ողջամիտ հայեցիւք գայ խուզարկէ :

Հաճեցէ՛ք , Ձեր յանուն օծտելով գայս ,
Կանգնելու գըրաւոր մի նոր կօթող ,
Յոր յառեալ Հայ Սերունդն այժմ եւ յապալս
Մնդ թառող Ձեր Հոգին պատկերի բող :

Ոչ մի սին երեսոյթ տալ 'ի պաստառ՝
Զոր գիտէ շրպարել սամոյր վերձին .
Այլ բուն իսկ ըզՀոգին լուսապատար
Ախոյան ունելով , յաւերժ մըրցին :

ԹԵՈԹՈՐՈՍ ԶՕՐԱՆԱՆ

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Կենցաղիս բերմունքները ինձ ա'յնպէս յաջողեցին որ երեսունէ աւելի տարիներ Ազգային երեւելի վարժարանաց մէջ դաստիարակութեան փափուկ պաշտօնը վարեմ. ինչպէս կը վկայեն բազմաթիւ ականաւոր ուսանողք: Այդ ընդարձակ միջոցին հարկ եղած բարոյախօսութեանցս ու խրատականներուս ինչ ինչ նշանաւոր եւ միանգամայն ուշագրաւ կէտերը որոնց սիրահարն էի եւ կամ տաղաչափօրէն գրի առնելը ինձ սովորական զբօսանք համարելէ զատ, ուսանողաց ալ հաճելի եւ միանգամայն օգտակար ըլլալը փորձով ստուգած էի: Նախ, անոր համար որ, խօսքը կարճ ու կտրուկ կ'ընէ: Երկրորդ. գրաւիչ եւ ազդեցիկ ձեւ մը կ'ուտայ անոր, քաղցր հնչելով ընծերցողի ունկան: Երրորդ, դիւրութիւն կ'ուտայ շուտով գոց ընելու քան զարձակը: Չորրորդ եւ վերջապէս, վսեմը ըստ մեծի մասին զայս կը պահանջէ ամեն լեզուի մէջ, մինչեւ անգամ վայրենեաց մէջ ալ վսեմ արարքներն ու իրողութիւնները կերպ մը ոտանաւորի վերածելը սովորական եղած կը պատմուի:

Ահա այսու առթիւ իմ գրչի արդիւնքս ալ մեծագոյն մասամբ՝ ոտանաւորի վերածած եմ: Որոց մէկ քանին Ազգային ականաւոր գրագիտաց ձեռքն անցնելով՝ գնահատած, ինձ ալ քանի'ցս պընդով առաջարկած էին որ, իրենց ձեռնտուութեամբ ի լոյս ընծայեմք: Իսկ նուաստս

անձնաճանաչութեան չափազանց բայց ներելի զգածմունքէն յաղթահարեալ՝ միշտ ապագայ առթի թողոյ պատուակաւ զանց առնել որոշած էի։ Բայց ներկայօրերուս մէջ բախտի մէկ անակնկալ դարձուածքէն ստիպեալ ես ինքնս հարկադրեցայ յիշեալ մտերիմ բարեկամներէս միոյն դիմելով՝ տպագրութեան տալու միջոցներուն վրայ խօսելու։ Եւ մասամբ յաջողեցանք ալ։ Արդ կը մնայ յառաջաբանիս ամենակարեւոր մասը, այն է, տաղերացս ընթերցողները մտառիկ, լուրջ եւ պատշաճ կերպիւ ընթեռնելոյ պատրաստելու հոգը։ Վասն զի կան տաղեր որոց բուն իմաստը վեր ի վերոյ կցտկուր ընթերցմամբ եմէ ոք չը յաջողի քաջ ըմբռնել, յայտնի բան է որ՝ յանիրաւի պիտի արհամարհէ զայն։ Ահա այսպիսի անհասոյ իրողութեան իբրեւ նախապահեստ դարման՝ հարկ կը սեպեմ հոս ի մէջ բերել երեւելի կրակ ու բոց բեմբասացի մը նշանաւոր խօսքը, որ է այս։ « Կաղաչեմ, բերնէս ելած խօսքերը մէկէն ի մէկ դատելու չարտորաք՝ առանց վախճանին սպասելու։ որովհետեւ որչափ յառաջանան խօսքերս, այնչափ ալ մեծութիւնները կը փարատին, կնճիւղները կը լուծուին եւ գայթակղութիւնները հետզհետէ կը վերնան անհետ կըլլան։ Ինչպէս Յովհան ոսկի բերան Սրբազան Հայրապետին քարոզութեանը մէջ ալ օր մը պատահեցաւ։ Կարճ ու կտրուկ խօսքի մը առաջին մասովը կայծակնափար բրաւ ունկնդրաց ահագին բազմութիւնը, որ է այս։ « Աստուած չէ՛ ճշմարիտ։ » Իսկ երկրորդ մասովը, ի քթեւելական բուժեց զամեն սիրտ։ որ էր այս։ « Այլ ճշմարտութիւն »։ Ըստ Բրիստոսի բանին թէ։ « Ես եմ ճանապարհ եւ ճշմարտութիւն եւ կեանք »։ Ահա այս ոգւով կը խնդրեմ ընթեռնուլ եւ ապա դատել իմ տաղերս ալ՝ եթէ դատելիք կէտեր գտնուին։ Որովհետեւ տաղերէս մէկ քա-

նին մի եւ նոյն ոճով պատրաստած եմ։ Ինչպէս է. որ ունիս զամենայն եւ ի քէն է ամենայն խորագրովը։ Եւս եւ Բրիստոսի եւ Բրիստոսեանց նկատմամբ գրած ու զՍնոնք ծաղրել ժպրհող անձի մը ուղղած տաղս։

Տաղերուս վերջը ցուցակ դրած չեմ, որպէս զի ընթերցողը փոխան ընտրանօք ցանցաւ կարդալու, ծայրէ ի ծայր աչքէ անցնելու ստիպուի, բայց ցուցակի տեղ երկու պարզ թուղթ դրուած է տաղիցս ընտրութիւնքը ըստ հասոյից նըշանակելու համար անոնց մէջ։

Տաղերուս մեծագոյն մասը աշխարհիկ՝ բայց ի գրոց բարբառ հակամէտ ոճով գրած եմ, օր մը աշխարհաբառը ի գրոց բարբառ յեղաշրջելու մտադիր գրագիտաց արբանեկելու մտօք։ Իսկ մնացեալ մասը իմ գրչիս ներած գրաբառովը։

Գալով ամեն հեղինակութեանց յատուկ եղած թերութեանց, վստահ եմ որ բարեսիրտ ընթերցողաց ներողատուութեանը պիտի արժանանամ։ Որովհետեւ քաջ գիտեն արդարացուցիչ առածը թէ։ « Զիք ինչ ի մարդկայնոցս որոյ չիցեն թերութիւնք։ »

Ի վերջ բանիցս, պարտք կը համարիմ ծանուցանել տաղերս յարգողաց որ, ներկայ առթէս սպասուած քաջալերութեան եմէ արժանանամ, թերեւս ասկէ աւելին ձեռք զարնեմ։



Սիրելիդ իմ Պատուելի,

Կը բաղձաք որ Ձեր Բերթուածոց Հաւաքածոյին վրայ ,
զոր ի լոյս կ'ընծայէք , գրով յայտնեմ իմ դատաստանս :

Ձեր Հաւաքածոյն դատելէ յառաջ՝ կը սիրեմ զայն : Դուք
անոր ճակատը կը զարդարէք անուամբն այն պաշտելի Էա-
կին որ այսուհետեւ կենացս վերեւ փայլող հրեշտակն է երկնա-
Ժպիտ : Անոր պարունակած քերթուածներէն շատք սրտիս
կը խօսին , կ'երգեն կենացս հանդիսաւոր մէկ վայրկեանը ,
կ'երգեն յոյսքն և ուրախութիւնքն իմ հոգւոյն , կը զարթու-
ցանեն յիս քաղցր յիշատակներ : Կան այնպիսիներ ալ զորս
շատոնց կը ճանչեմ և որք կը ժպտին ինձ իբր հինաւուրց
բարեկամներ . դոքա այնոքիկ են զորս՝ էր երբեմն մինչ ու-
սանող էի Խասգիւղի Ներսիսեան վարժարանին մէջ և Դուք
մեր դաստիարակն , ընդօրինակած եմ ջերմեռանդ ոգւով ,
Մուսայից արուեստին գաղտնիքն որոնելով նոցա մէջ : Ին-
չեր չեն յիշեցներ ինձ սոքա . — Խասգիւղ , իմ նուիրական
ծննդավայրս , պանծալի Ներսիսեան դպրոցը , Թեաւարոսէ

կամ Սենեկայէ Զեր պերճաբան բարոյախօսութիւնքն , իմ դժկամակ ունկնդրութիւնս Զեր ստոյիկեան բարոյականի դասերուն որք անհաս էին ինձ դժբաղդաբար որ էի՝ Ուսումնասարահի յետին կարգերէն , բազմերախտ ուսուցիչներս յորոց , աւա՛ղ , Վարժապետեան , Կէօնճեան , Միքայէլեան , Նըվէօ ո՛չ ևս են այս աշխարհէ , և դասակիցներս յորոց նոյնպէս չատք վաղամեռիկ կը հանգչին Պատէմիքի մահաբլրոյն վրայ , Բարաղամեանը , Գաբրիէլեանը , Իկիտպաշեանը , Յովակիմեանը , Գալբաքճեանը , Թիրեաքեանը , Մահմէնճեանը , — համաստեղութիւն մ'ամբողջ , հանճարոյ և յուսոյ ճաճանչիւք վառ ի վառ , որ ա՛յնքան շուտ մարեցաւ մահուան նախանձոտ ստուերներուն տակ — , և Սանտալճի-փողոցի տունն որ մերն էր , ու մա՛յրս , սրբուհին այն ու մարտիրոսուհին , այս ամէնն Զեր հաւաքածոյին մէն մի էջին կը կենդանանայ , կը պատկերանայ իմ աչաց առջեւ , ու կը յուզէ զիս , ու արտօսը կը խլէ իմ աչերէ :

Ո՛հ , ի՞նչ դատաստան կրնամ ընել այդ գրքի վրայ . հո՛ն կը տեսնեմ ինչ որ սիրեցի , ինչ որ կը սիրեմ . հո՛ն իմ ներկայն , հո՛ն իմ անցեալն . երեսներն կը դառնան հայեցուածոցս առջեւ իբրեւ դիւթական տեսիլներու շար մը . կը յափըշտակուիմ , կը փղձկիմ . համակրութիւնս , սէրս կը բռնաբարէ Զեր քերթուածոց այդ հաւաքածոյն : Հօր մը սիրտը երգի մ'է փոխարկուեր ու կը հնչէ որդւոյն ականջին . կրնա՞յ սա չգտնել զայն հեշտալի :

Սակայն մի՛ կարծէք թէ միայն սրտի դատաստան մ'ունիմ Զեր գործոյն վրայ , և թէ ինձ և անոնց միայն որք ինձ նման զձեզ դաստիարակ ունեցան իւրեանց մանկութեան՝ կրնայ նա հաճոյ լինել յարակից յիշատակներու պատճառած արտաքին հաճոյից շնորհիւ : Ո՛չ , սիրեցեալ Դաստիարակ . Զեր քերթուածք ունին ներքին արժէք մը և կարող են ամէն խորհող մտքերու հայթայթել հոգեկան վայելք : Մտքի դատաստան մ'ալ ունիմ նոցա մասին , և այն համաձայն է սրտիս զգացման :

Զեր տաղերն գրած էք հայկաբան լեզուաւ . թէ՛ երբ կը

գրէք զուտ նախնեաց հայերէնով , և թէ՛ երբ ի կիր կ'առնուք աշխարհիկ բարբառն , Զեր քաջ հայերէնագիտութիւն կը փայլի ամենուրեք : Ո՛չ հինը կը գրէք մեր հին հայկաբաններուն ճոռոմախօս ու խրթնաբան լեզուաւ , ո՛չ այլ նորը գրաբարի անճաշակ անհեթեթ խառնուրդով մը . թէ՛ եւ հին դպրոցի աշակերտ , և թէ՛ և Զեր ո՞՞՞՞ կը կրէ հնութեան տիպ մը , բայց կրցած էք զերծ մնալ ընդհանրապէս այդ դպրոցի թերութիւններէն : Զեր տողեր կը թաւալին անբռնազրօս , և յանգաց գրեթէ յարատեւ ճոխութիւնն , որու կրնայ նախանձիլ արդի ամենէն աւելի յանգամուլ քերթողն ալ , ո՛չ երբեք միասած կ'երևի իմաստից բնականութեան , թէ՛ գրաբար թէ՛ աշխարհիկ քերթուածոց մէջ կը նմարուի անընդհատ կորով մը , ջիւղ մը լեզուի որ ոչ երբեք կը թուլանայ , և որ արդիւնքն է՝ անշուշտ Զեր ցարդ աննկուն կորովի բնաւորութեան ու կազմածոյն , որպէս և Զեր յաճախակի ընթերցմանն ամենէն կորովարան Հայկաբանին՝ Հայր Արսէնի գործերուն , որոցմէ չայլ Դիւցազնի բազում հատուածներ բերանացի կ'արտասանէիք մեզ աշխուժիւ , կը յիշեմ :

Բառին բուն նշանակութեամբ թերևս ա՛յնքան բանաստեղծական չգտնուին Զեր տաղաչափութիւնք , երբ քննադատի աչքով նայի որ ի նոսա : Ո՛չ բնութեան հիանալի տեսարանաց խանդավառ նկարագրութիւն , ո՛չ սրտի յոյզերու զգածեալ բացատրութիւն , ո՛չ երևակայութեան ներշնչած պատկերներու ճոխութիւն կը տեսնուի անդ ընդհանրապէս . սոքա չեն Զեր քերթուածոց նկարագիրը : Կ'ըսեն թէ վիշաղ կը կազմէ ճամբիտ՝ զգայուն բանաստեղծները . իսկ Դուք չէ՞ք վշտակրած . այո՛ , և ըմպած էք վշտաց բաժակին ամենէն լեղիններէն . բայց Դուք զսպած էք՝ թերևս սկզբունքով՝ սիրտն ի Ձեզ , ենթարկած զայն բանականութեան գերիշխանութեան , և տկարութիւն համարած էք պարզել սրտի արիւնոտ վէրքեր : Թերևս և ձեր ժամանակի գրողներուն համար ես ինչգածմունք անարժան կը համարուէին տաղերգուելու : Արդարեւ ամիրայ մը պիտի ծիծաղէր ի լուր պերճ տաղի մ'ուր Պատուելին պատմէր իւր սրտի մէկ արկածն , մինչ անդին

այնքան նիւթեր կային արժանի ներշնչելու հայկաբան - պու-
էտն . զոր օրինակ , Ամիրային անուան տօնն , Պատրիարքին
այցն , Ամիրային որդւոյն ծնունդն , ուստեր կամ Դստեր հար-
սանիքն , և կամ ընդունուած նուէրի մը համար շնորհապար-
տութեան զգացումն : Այսպիսի նիւթովք ի հարկէ զբաղող
միտք մը բնութեան շքեղութեանց առջևէն ալ կ'անցնի ան-
տարբեր , և կամ ուրիշ բանի համար չի նետեր յայնս իւր ակ-
նարկն՝ լայց եթէ պատկեր մը , խորհրդանշան մը փնտռելու
որ քաջ բացատրէ ամիրայական շքեղութիւններն : Ժամանա-
կին այս ազդեցութիւնն ակներև կը տեսնուի Հաւաքածոյն
կազմող տաղաչափութեանց շատերուն վրայ , որոց նիւթն է
շնորհաւորութիւնն տօնի կամ ուղերձ այս կամ այն առթիւ :
Բայց չպիտի վարանիմ հաստատելու թէ Ձեր տաղից ընդ-
հանուր նկարագիրն է բարոյական - իմաստասիրական : Բա-
րոյագիտութիւնն էր Ձեր սիրելի ուսումը յաւուրց անտի իմ
մանկութեան և անշուշտ շատ աւելի կանուխէն , և այնու
որոճալ կը սիրէք Դուք ցայսօր . բարոյական իմաստասիրու-
թիւնն է ձեր Մուսայն : Ո՞վ չի տեսներ զայս բացայայտ Ձեր
գրքի մէջ . Ձեր քերթուածներէն բազումք նպատակ ունին
ուսուցանել բարոյական ճշմարտութիւններ , անչափահաս
թէ չափահաս մարդոց պարտականութիւնքն , և դրուտտել
առաքինւոյն հոգւոյ խաղաղութիւնն , անաստան անդորրու-
թիւնն : Այս տեսակէտով ուրոյն կնիք մը , մասնաւոր դրոշմ
մ'ունին Ձեր գրուածներն , ու նաև գործնական օգտակա-
րութիւն մը , մանաւանդ որ Ձեր վճիռներն յաջողած էք յա-
ճախ կաղապարել ամփոփ ու կտրուկ տողերու մէջ , « տար-
րելով ի տառ ոսկի » , որպէս Դուք իսկ կ'ըսէք Ձեր արժէքին
գիտակից . զոր օրինակ՝

Քո թշնամիդ է կամ քեզմէ զօրաւոր ,
կամ քան ըզբեզ ալ փանաքի եւ անգօր .
Թե զօրաւոր , պետք է անձիդ խնայես ,
իսկ երբ անգօր , վըրեժ հանել ամաչես :

Դարձեալ՝

Ձե կայ բան մը ի բընէ չար ,
Թե վարելոյ ունիս հանճար .
Ձքսես այն ինչն անպիտան է ,
Տարբերի ալ ի պիտանէ :

Այլուր՝

Բազմահըմուտ տաղանդաւոր անձանց քով
Մի՛ նըկըրտիր պճնիլ բանից զըրուագով .
Խօսից առթին քաջ էր ճըգել վարագոյր ,
Ձայդ առնելոյ յաջող առիթ մինչդեռ գոյր :

Սոցա նման ընտիր խրատներ՝ ընտիր լեզուով բանաձևեալ՝
բազմաթիւ են Ձեր գրքի մէջ , և այս կուտայ առանձին ար-
ժէք մ'անոր : Ձեզ կը նմանեցունեմ ես Յոյն խրատական բա-
նաստեղծից , Փոկիւղիդէսի , Թէոգնիսի , Սողոմնի , որք փոր-
ձառութեան դասերու պահարան մը կ'ընէին ոտանաւորը ,
և մասամբ Լատին Ուրատեայ որ այնքան իմաստութեան
խրատներ , ուղիղ բանի վճիռներ ձուլած տարրացուցած է
Ձեր տողերուն նման հո՞ծ ու կուռ տողերու մէջ : Նոցայոց
նման և ձեր բարոյական վճիռներէ բազումք արժանի՝ են
քանդակուելու մտաց մէջ :

Ամէն ճշմարտապէս իմաստասէր ոգւոց նման՝ բարձր խըն-
դիրներու , սկզբան ու վախճանի հարցերու հետամուտ , մերթ
կը թռչիք և քան զմարդկային իրս ի վեր , ու աննախապա-
շար մտքով մը , որ չէ սովորական Ձեզ տարեկից անձանց ,
կը խորհիք ի նոսա , և կ'արտայայտէք մտածումներ որք ցոյց
կուտան թէ սիրելի եղած է Ձեզ թարթափիլ իմաստասիրաց
մատենաներով , անշուշտ հնոց մանաւանդ քան նորոց , և
որչափ ներած է Ձեզ լոկ հայերէնին ծանօթութիւնը . — վկայ
Ձեր մի իմաստուն տաղն , որոյ վերնագիրն է « Որ ունիս
զամենայն և ի քէն է ամենայն » :

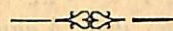
Ձեր գիրքն ուրեմն իւր տեղը պիտի ունենայ Հայ գըրա-
տանց մէջ, և Ձեր անունը՝ ցարդ Ձեր աշակերտաց առաւել
ծանօթ՝ սիրելի պիտի կացուցանէ ընդհանուր գրասէր ու ի-
մաստասէր ոգւոց, ու պիտի դրոշմէ Հայկական դպրութեանց
պատմութեան մէջ: Զարմանալի՝ ծերունի ու թանամեայ, այն
հասակին մէջ ուր այլք մեռած են արդէն կամ, եթէ կեն-
դանի տակաւին, ստուեր մ'են երերակոծ դանդաջկոտ, Դուք
Ֆիզիքապէս տակաւին քաջառողջ և գրեթէ կայտառ, ու վա-
յելով ձեր մոռաւոր կարողութիւնքն անվթար և ութսնամեայ
կատոնին նման կարգալու, գրելու և միշտ սովորելու փա-
փաքանօք դեռ վառ, կը ծնիք գրական կենաց ալ, և որ
առաւելն է՝ կը խոստանաք քան զայս աւելին մեզ տալ, ե-
թէ քաջալերէ զՁեզ ընթերցող հասարակութեան ընդունե-
լու թիւնն յօժար: Ապրեցէք ուրեմն Մաթուսաղայի չափ ու
երգեցէք, մեր կողմէ քաջալերութիւն՝ չպիտի պակսի Ձեզ:
Իսկ Պէրպէրեան Յարկին երջանկութիւնը պիտի լինի չտես-
նել « պակասեալ զծերն ի տանէ », և կարենալ ընդ երկա՛ր,
ընդ երկա՛ր իւր հովանին ընծայել այնմ որ իւր տնօրէնին
մանկութիւնն գգուեց իւր թւոց տակ:

Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԱՌ ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ

ԹԷՈԴՈՐՈՍ ԷՓԷՆՏԻ ԶՕՐԱՅԵԱՆ

ՏԱՂԱԶԱՓՈՒԹԻՒՆ



ՆԿԱՐԱԳԻՐ ՄՐՐԿԱՅՈՅՁ ԾՈՎՈՒ ԵՒ ՆԱԽԱԲԵԿՈՒԹԵԱՆ

Ահագնապէս է՝ զի շընչեալ ժանտ հարաւ՝
Պակուցանէ և ընդհանուր նաւաստիս,
Զի այսային լեգէոնաւ ըստուարաւ
Հարէ զամպրոպ ՚ի բըռնակոր յաղթ մայրիս:

Եւ ՚ի ժայթքել յաղթամարմին աղեղանց,
Ովիիանուն փըքինքն ՚ի սիրտ խորամուխ,
Հայնատարած ընդ անհուն դաշտ տորմըաց
Թաղէն ըզնաւս յամպասարաս ցընցողյ մուխ:

Իսկ յանդընդոց աւազակուր յաղթ ալիք
Մի ըզմիով ահաթաւալ գըլին գան,
Ի ծովափունս անդ ալեգաւ կուռ ժայռիք
Յամեհարաղիս ալեացն ի ցունց փըռընգան:

Լեռնահանգէտ կիսածովուցն յանըրպետս
Նաւք անհեթեթք պարսետանման վերամբարձ,
Ի փրփրադէզ սահուն սողոռկ յըստորէջս
Բաբանացի խեթկեն ընդ ժայռս գոռ հարուած:

Զախջախ նաւուցն ալեծածան ի բեկոր
Ապաստտեալ զհոլանիրան լուղակօք
Սուրայ արծուին, վառեալ յիւրըն կըտուց կոր,
Գազանային և ահռելի հըրճուանօք:

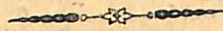
Ծովեզերեայ ասպատակաց կան գուշակ
Ճիչ գիշակեր թեազգեցից և կըռիչ,
Դուոյթ ընդ ծովափն ետ ըշտապաւ ելուզակ
Յուս իւր հրազէն, վառ ի սուսեր և բըրիչ:

Ծեր յուսահատ կայ ի բարձանց ի զընին,
Ի գոյժ թոռին իւր դողդոջան նորուն բարձք.
Քըստմընին հերքն, ծեծէ ըզծուսկս ի գետին.
Յողորմ կականն արձագանգեն երկնից կայք:

Խաւար գերկնիւք, խաւար գգըլխով և գերկրաւ,
Թաւ աղջամուղջ տեսիլ զամէն քողարկէ.
Իսկ ալեւորն անդ առ խարխափ ըշտապաւ
Ըզթոռնեկին հետս ընդ յերկուանս խուզարկէ:

Անդ խիտ առ խիտ ընդ մռայլ ամպոց պատառուած
Շանթէ տեղայ ամպրոպաց տէրն յորդ փայլակ
Յամպածըրար լերին բարձու յըսպառուած
Ծերն ըզմերկիկն իւր նըմարէ ըզթոռնեակ:

Լանջ բազմասպի, հուր ցայտեն աչք գեղանւոյն,
Կայտուէ զըւարթ մի քաջալանջ պարմանի
Տէգ ի ձեռին, աջապարփակ յուս հաւոյն,
Միշտ ի ճըգունս շորթեւ խրոխտայ զոստ դափնի:



ՆԿԱՐԱԳԻՐ ԻՆՔՆՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԳԻՒՅԱԶԻՆ

Կ'օժտէ երկին հանապազօր այն անձեր
Ոյք ծուլութիւն ու դանդաղանք չեն ճանչեր,
Այլ կը գործեն յօժարամիտ՝ լուռ ու մունջ,
Եւ չեն յայտներ վըհատութիւն կամ տըրտունջ:

Կուտայ մարդոյն ուզածը՝ չի տընտընար,
Բայց անվըրէպ ձեռքն առած մի կենդինար,
Քըրտանցը հետ կը չափչըփէ իղձն անոր,
Ու կը դադրի նըպաստելէ ուրանոր

Մարդոյն քըրտանց յորդ անձրեւը կը դըլայ,
Կուզէ ողբայ, կուզէ տըրտմի, կուզէ լայ,
Այս պայմանաւ երկնի վերայ եռալոյս
Պէտք է դընեն յապայս մարդիկ իրենց յոյս:

Ամեն մարդիկ կը բաղխեն դուռն եթերաց,
Բայց սակաւուց և եթ, այն ալ կիսաբաց
Մուտք կընծայուի յանըսպառ գանձ ու մըթեր
Ում ակն ունել բանականին մինչ մարթ էր:

Մի՛ զանարդար դոյս բարի ոք յիւր ամպար,
Ձետեղելու ամպարըչտէ՝ վայրապար,
Այլ զայն և եթ՝ զոր ըստ արդար նըժարին
Երկինք իրեն ընձեռելու յօժարին:

Յորժամ հարուստ գանձեր շորթեւ նըկըրտիմք,
Պարտիմք նըժարն հակակըչտող տալ քըրտինք.
Ինչպէս որ շատ մեծամեծներ այս ճամբով
Իւրացուցած կը գըտանեմք զոսկւոյն բով:

Ինչ սոսկական մարդիկ ցուցան մեզ յաստիս,
Որ պայմանացս իրացուցին հաւաստիս,
Յեռանդն անոք և անտերունչ պատանի,
Չարդիս բիւրուց ակնածելի գըտանի:
Ձի գանձ: հասոյթ, կալուած ու վարկ և յիւր տան
Պատիւ, պերճանք, փառք ու կազմած կը վըխտան:

Բայց ինք դարձեալ զետ ժիր մըշակ իւր դերի
Անկաւորը կը նըկատէ անթերի :

Ինչպէս Հոգին՝ որ տաղերացս , յայս դադար
Իւր արժանեօք յաջողեցաւ ունել թառ ,
Ներկայ տաղիս իմաստից քաջ յարացոյց ,
Ինքնօգնութեան զամեն պայման յԱնձն եցոյց :
Խոնարհ դիրքէ թըռչիլ յայսչափ բարձր կայս
Կըլլայ եղբուն իրմէ սովորին յապագայս :

Հիմակ ուշիւ կ'ունկընդորէ յիւր կայից
Բազմադիմի կողկողանաց ներկայից .
Անդէն և Անդ սըրաթըռիչ գերթ արծիւ՝
Որբոյն գըթով , իսկ անկեղոյն միշտ հացիւ
Թեւատարած կը ժամանէ յամեն վայր .
Ինքնօգնութեամբ լուսափայլող ահա Այր :
Ըզտուն որբոց թողամք ժըտին քայքայել ,
Կանգնել մըրցի զայն Յակոբեան Միքայէլ :
Զարթի՛ր , Պէզճեան , ու դամբանէդ դուրս հայէ՛ ,
Զի պարզամիտ ու սոսկական մի Հայէ
Դարձեալ Քեզ պէս բուսաւ իրան վեհ մարդու ,
Գոլ հոգատար Հայ սերընդեան՝ ինչպէս Դու
Ընդհանուրին կը հոգարի ամեն բան :
Արդ կը հանգչիս Քեզ արժանի մի դամբան :

Իսկ Քոյդ պատկեր յիեր հեռատես դիտակէ
Լուրջ հայեացքով թող Զեր իղճերն ատակէ .
Եւ հանապազ անկելոնոց խարխուլ տան
Ըստ Քո ըղձից նեցուկ կանգնի յաւիտեան :
Սա ժիր ճըգամբ , Սուլթանն հացիւ ու մըսով
Օժտեն զանկեալս , զի չը տեսնեն երբէք սով :

Նոր Հոգատար , նոր տուն , նոր ոճ , նոր մառան ,
Հակակռեւ յաջողելով ժանտ ձըմրան ,
Տան վայելել միշտ հոգալեաց յայդ յարկի
Քաղցր եղանակ գեղածիծաղ արեգի :

Այդ ընթացից Հայք ըղձանան ոչ մի դար ,
Այլ արեւուն ցըզառամել՝ անդադար :

ԶԳՈՒԾԱԻՈՐ ԼԻՆԵԼ 'Ի ԽՕՍՍ

Աշխարհիս մէջ չիկայ ձայն մ'ալ բընաւին ,
Ում չունենայ պէտք ջութակը և կամ վին :

Մինչեւ անգամ դռինչ ու ճըռինչ տեղն որ գայ ,
Կ'առնու 'ի կիր զանիպանտա մուզիքա :

Բայց ամենէն աղու ձայնն ալ բան մը չէ ,
Երբ աննըպատ մի առթի մէջ կը հընչէ :

Նըմանապէս բերնէդ ելած խօսքերն ալ
Սոյն օրինաց միշտ ենթակայ ունենալ :

Բազմահըմուտ տաղանդաւոր անձանց քով
Մի նըկըրտիր պըճնիլ բանից դըրուագով :

Խօսից առթին քաջ էր ճըգել վարագոյր ,
Զայդ առնելոյ յաջող առիթ մինչդեռ գոյր :

Վարկպարագի բարբառելոյ նըկըրտանք
Անպատուութեան կը պատրաստէ քեզ վըտանգ :

Երբ հարկադրիս մի անհրաժեշտ մըրցանքէ ,
Լուրջ ու կըտրուկ պատասխաններ տալ ա'նկ է :

Ուրիշ բան է՝ երբ ձեռընհաս չես բընաւ .
Թաքի՛ր յայնժամ ընդ լըռութեան վահանաւ :

Զանճք անհըմուտ խոստովանիլն ամօթ չէ ,
Զի կանոնէս շեղողն ընդ հուպ կ'ամաչէ :

Կ'անիրաւի՝ ո'վ դատէ քեզ այդ առթիւ ,
Յաւելելով զանձն անարդար յարանց թիւ :

Ասոնցմէ զատ ո'վ ցուցընէ քեզ ճամբայ ,
Ճանչէ՛ զանի չարածըճի խաբեբայ :

Զայս խըրատներ՝ զոյս տարրեցի յոսկի տառ ,
Մի՛ ըշտապաւ , այլ պարապով 'ի միտ ա'ռ :



ՄԱՀԱՑՈՒ ՄԵՂՔԵՐԸ ԿԸ ՍԵՐԻՆ ԻՐԱՐՄԷ

Հըպարտութեան կը հետեւի միշտ նախանձ,
Զայս անձնական փորձով կ'զգայ ամէն անձ:

Զի հըպարտին միշտ ըզջարիւլ յատուկ է,
Երբ խընդրած փառքն յայլոց վերայ նըկատէ:
Իսկ մինչ կ'զգայ ամլութիւնը նախանձուն,
Բարկութիւնը գլխոյն կուգայ մաղել ձուն:

Դաժան կիրքդ ալ երբ լիով զինք ջըլատէ,
Զետ տեղակալ՝ ծուլութիւնը պատրաստ է:

Ոյր արդիւնքն ալ ագահութիւն անխընայ...

Արդ ագահ մարդն ի՞նչպէս քիչով գոհանայ:

Մանաւանդ կերն անյագ լափէ քան ըզգայլ,

Որով յանդունդ բըղձախոհին ուղղէ քայլ:

Այդ դըժընդակ ախտի զագիր հետեւանք,
Եօջնավըրէպ անձանց պատկան եպերանք:

ՈՐ ԸԶԿԵՂԾԵԱՅ ՉՈՒՍԱԻ ԶԱՐՈՒԵՍՏ,

ՈՉ ԳԻՏԱՍՑԷ ԿԱՌԱՎԱՐԵԼ

Զորօրինակ բըժիշկ ճարտար
Խառնէ ըզժահր ի չափ արդար:

Եւ փորձառու ընտիր ասպետ,

Պատիր պըտոյտս ածէ 'ի պէտ:

Իսկ 'ի մարտի գունդ քաջալանջ

Մերթ խորագէտ կեղծէ 'ըհանջ:

Դիւանագէտ նաեւ ներկուռ

Կախէ զոսոխն ըզըրթանց իւր:

Է զի ուրէք երկին ամպոտ

Ահ արկանէ յամուլ յորոտ:

Այսպէս եւ դու միշտ յարժամ
Լեր խորագէտ քան զօձ դաժան:

Թէ երկին թէ դիւանագէտ

Զօգուտ ունին զի տեսակէտ:

Եւ եթէ գունդ եթէ ասպետ

Ի նոյն հակեն ըզլըռոյն մէտ:

Հսկէն հըմուտ նաեւ տօքթոր,

Ըզմահամերձն հանել յանդոր:

Հապօ՛ն ուրեմն յայս գերակայ

Թըռի՛ր կատար, սերունդ Հայկայ:

Ի ՀԱՅԷ ԳԱՆՁՔ ՅԱՐ ՊԱՏՐԱՍ ԿԱՆ,

ԲԱՅՈՒ Ի ԳԱՆՁՈՒԹ ՈՉ ՄԻՅՏ ՆԸԿԱՆ:

Թէ հայցես բաղդ երջանիկ,
Նոթճեն անձնիւր արժանիք:

Թէ օգտաշատ քեզ մի դաս,

Բաջ պատրաստեաց զայն Միդաս:

Թէ հրաշից կար քում թաթին

Յոր դիրտ փոխի փըլաթին,

Գուցէ երկինք զայն քեզ տան,

Բայց սովալլուկ կաս 'ի տան,

Պատառդ հացի անդանդաղ

Յոսկի փոխի զի մետաղ,

Իւ պըղերգանք ըզպարեն

Շորթեն հանուրց յամպարէն:

Անհուն դըրամքդ ի սովու

Զըլանան յարդ քեզ կովու:

Թէ ճըլմարիտ զիղջ ի քեզ

Ելոյց յամառ մի հըրկէզ .

Մոլախոտոց քոց աճիւն
Նոթձեն քեզ հաց , դրամ հընչուն :

Պընդեա՝ լուծս 'ի սամետէս
Ոսկեդարեան 'ի հանդէս .

Յոր պեղելով զարտ խոպան՝
Պաճարեսցես միշտ ըզպան :

Զայս պատուիրան համօրէն
Տան քեզ Միդասս և Որ էն :

Ըզնոյն և ես գինդ ոսկի
Օժտեմ ունկան Հայ Ազգի :

Օ Ր Հ Ն Ե Ր Գ

Ի ԾՆՈՐՀԱՒՈՐՄ ՆՈՐԱԿԱՌՈՅՑ ՏԱՆ

Պակաս չըլլայ ծերն այս տընէն
Եւ ապրուստն ալ սընտուկներէն ,
Բայց ծերն ըլլայ փորձ ու ժիր ,
Արծաթ անվարձ միւսն ի ժիր :

Տանըս դըռնէն ոչ հացկատակ ,
Ոչ տընաւեր մըտնեն կաշառք .
Այլ բարեսիրտ ընտիր հիւր ,
Եւ տընական բարիք բիւր :

Սենեակները լեցուն շուտով
Ծերոց պըսակ թոռնուկներով .
Ո՛չ թոռունք սոսկ պապերնուն ,
Հարք ալ պարծանք լաճերնուն :

Խընդրեմ ասանկ հոս այր ընկեր
Կեանք անցընեն ամեն օրեր ,
Որ ամեն Հայ տեղացի
Այս տան չըբովը պարծի :

ՅՈՐԴՈՐԱԿ

Որ ունիցի լըսելոյ լաւ լըսելիս ,
Թող լըւիցէ , բայց մի՛ անդէպ ասուլիս ,
Այլ միմիայն բարեպարիշտ պատուիրան ,
Զոր իմաստուն արտաբերէ միշտ բերան :

Ուր իմաստակ փայփայէ զուշ համբակաց ,
Դու գովելի լըմըտութեամբ , ըզգաստ կաց .
Բան հանճարեղ եթէ ըզսիրտ քո եկէզ ,
Քան ըզքաղցունս շաղակրատին լաւ է քեզ .

Զօրացուցիչ 'ի դեղորայս մինչ յառիմբ ,
Երբէք քաղցունք , յար 'ի պէտս գան դառինք .
Դարման անվրէպ ժանտ խայթուածոց խիստ խարանք ,
Իսկ հեշտալեաց հետեւեսցին աշխարանք :

Բանք խըրատուց տըրմուզ ուլան լուծ նեղ են ,
Ըզպարանոց խեռ պաճարին զի նեղեն
Յըմըտստ ուլան ճարակին կեղք խոր և հոծ .
Քան 'ի լըծուար եղին հըլու պարանոց :

Դիցաբընակ Ուրմապոսին արտեան
Այդ ընթացիւք կոխելոյ չիք երկեան ,
Զիք անդ վըտանգ , կամ խոչընդոտ և ոչ մի ,
Յայդ վեհավայր վերաթեւել ում կամի :

ՈՒՂԵՐԶ

ԱՌ Տ. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ՆՈՐԱՊՈՍԱԿ ՔՀՆ. ԶԻԶՄԷՃԵԱՆ

Ի ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՍ ՔՐԵՍՏՈՍԱԿԱՆ ԿՈԶՄԱՆՆ

« Օրինակ լինիլի հաւատացելոց, բանիւք,
գնացիւք, սիրով, հաւատով սրբութեամբ »:

Օրինակ վրսեմ առաքելական ուղղափառ հօտին
Նախ անընդհատ հօր համադրոյակից կուսածին Որդին,
եւ ըստ նրմանէն՝ ընդ հետըս շաւղացն ընթանալեաց ջոկ,
Որ միշտ խաչակիր չորքան տիրաւանդ պաշտամանն յամբով:

Լինիլիւք և Դու ըզնոյն օրինակ թելադիր բարեաց
Ոյց մատակարար հանդիսացար արդ ի հոգւոյն շնորհաց.
Ո՛չ որոց յաւէտ ի Սուրբ հաւատոց են գիրկ և թափուր,
Այլ մեզ որ ըզնոյն տածեմք ի սրբաւ շնորհացն ըզհուր:

Հաւատացելոց ձեռք Բո անըսպառ ջամբեսցեն ճաշակ,
Երկնից հրնձանաց ըզբերկրապատար պաշտելով բաժակ,
Միշտ ըզթորգումազն աղածրի մանկտին ի Սուրբ լոգարանդ
Սըրբել սըրբեսցես սըրբութեան սըրբոց սըրբանուէր յըսպանդ:

Բանիւք Սուրբ գըրովք ջան դիր յուղղութիւն ածել մարդիկ,
եւ ի հաւատոյսն ըզվերջացեալսն առնել գոռ մարտիկ.
Ուսուցես նոցա ռազմին նըշանաց կալ կազմ և պատրաստ,
Ի դիպան պահու զամեն դիմակաց արկանել տապաստ:

Գընացիւք Բոյվք գովելի վարուց տուր զօրինակ մեզ.
Յիսուսի հանգոյն հանդիսանալով միշտ խոնարհ և հեզ.
եւ ըզմանկըտոյ կալեալ ձեռանէ յար ըստ բարեոյ հօր
Ի ճախին վայրաց գըթասիրաբար հանիցես յանդորր:

Սիրով հայրաբուն կահել ըզսիրտ Բո սեղան նըւիրաց,
Յոր աղաչաւորս ձենձերել առցէ զայս զոսին քերթած.
Հոտոտալ իցիւ բարեհաճեսցիս գերթ կընդերուկ և խունկ,
Զորս հանապազօր ծըխել առցեն Բեզ Սիրովի մանկունք:

Հաւատովք՝ զեղուն և ի մեզ նոր սիրտ գուն դիլիր հաստել՝
Խաչին նըշանաց ապըսպարելով ըզմուտ մեր և զել.

Յուսով հաստատնով տուր տանել ըզ լուծ գերաբուն մանկան
Ժամանակաւոր զի կեցցուք ըզկեանս և յաւերժական:

Սըրբութեամբ փայլեալ գերթ լուսին յաստեղս, յերիցանց
կաճառ,

Ի լոյսդ անաղօտ և ըզՏեառն ըզտուն կացուցէ պայծառ:
Յայդ փարախ անքոյթ զամենայն մարդիկ ածել անխըտիր,
« Բանիւք, գընացիւք, սիրով, հաւատովք, սըրբութեամբ

« Բանիւք »:



ՆԿԱՐԱԳԻՐ ՀՐԱՋԷՆ ՍԱՆԴԻ

Որոտընդոտ երկաթագունտ անհեթեթ
Սանդն ըզգայուէ յաղթ ընդ շըրթունս ահափետ:
Գոռան այերք գոգ յամպորոտ գուպարած,
Հազար գըրկեան շաչ տըտունն հըրատած:
Եթերահերձ ծըփան յելէջն արհաւիրք,
Շարժին պարեխք և սասանին ժեռք, մայրիք:
Ծանրամարմին ի նիստն հաստոյր խորատոյզ
Շուրջանակի ըզգումարտակս եդ անյոյս:
Յահուրն ի հիւ պեղի վիրապ ահաւոր,
Այլ պարագրել ոչինչ բաւէ զգունտն գոռ:
Յահեղ պայթիւն ցընդեալ ի բիւր ի փեռեկ
Դըթոխախեռ ձոյլ երկաթոյն հըրաշէկ,
Ի շանթառաքսն շըրջափիւռ բարդ ի բարդ,
Ըզգորն և զէն զիւրեաւ զրաւէ յական թարթ:
Մեռեալ գընտոյն վայրավատին պաղ բեկոր
Ոչինչ նըւազ քան ըզհրաշէկն ահաւոր:

Ձոր վիրալից քաջամարտիկ զօրական
Պահէ ցրկեանս նոր յաշխուժից գրաւակա՛ն ,
Ձէ փոյթ նրմա՝ բիւր հաւաստիք թէ Հոպին ,
Ձի դրոշմ նոցունկ կայ յանկապուտ իւր ըսպին ,
Որով պանծայ միշտ քաջարի յարանց հոյլ ,
Եւ իրաւամբ , քան նըշանօք ոսկեճոյլ :

Պ Ա Տ Ա Ս Խ Ա Ն Ի

ԱՌ ՈՐ ՀԱՐՑԱՆԷՐ ԻՆՁ ԹԷ . « ԴՈՒ ՔՐԻՍՏՈՍԸ ԻՐ ՆԱԳԻՍԻ ՄԱՐԴ
ԳԻՏԵՍ »

Կամ Բըրիստոս Տէր է հանուրց ինքնիշխան ,
Կամ Բըրիստոսեանք անմրտագոյն քան զիշան :
Կամ Բըրիստոս քան ըզմարդիկ 'ի վեր է ,
Կամ Բըրիստոսեանքն անարգագոյն քան զերէ :
Կամ Բըրիստոս իրօք գըտաւ օգտակար ,
Կամ Բըրիստոսեանքն ըսպառ ըսպուռ խելագար :
Արդ կամ Բըրիստոս արդարասցի յայս կըշիռ ,
Կամ Բըրիստոսեանքն ըստորնասցին քան ըզցիռ :
Եթէ վերջնոց պատշաճ դատի վիճակ այս ,
'ի սոյն փըշոց զիարդ քաղին թուզք յապայս :
'ի տատակէ ե՞րբ կըթեցաւ մեզ ողկոյզ ,
Ձի գեղեցիկ յաջողեսցուք տածել յոյս :
Տեսցուք՝ կրիտիսք կըցկըցեսցեն զմբաղ յայս
Ձանանց բարիս ուծանելոյ զո՞ր բաղայս :
Յոր թերեւս , օ՛ն անդր , հասցի մեզ կոխել
Ձընթանալեաց դիւրամատոյց յաջող ել :

ՆԿԱՐԱԳԻՐ ՎԱՐԱՋՈՐՍՈՅ ՇԻՆԱԿԱՆԱՅ

Մինչ անկանի ձիւն առատ հարուստ ժամուց ըզգընաց
Եւ բարդ 'ի բարդ դիզանայ զերթ բամպակացըն գըզած ,
Անհետել զանցս և զուղի , տարրել ոտից արգելան .
Տալ ըզյանդուգն ուղեւորս յանարուեստ վարման , 'ի կալան :
Յայնժամ հըմուտ որսորդաց ընթացեալ հուր ընդ ոսկերս ,
Ձինին յաղեղն 'ի կապարճ , արկեալ ըզսուր և յազդերս :
Ասպականւոյն քաջակիրթ կան երիվարք թամբ 'ի նիւս ,
Եւ բարակըք որսականք խընդիւ վազեն ընդ դըրունս :
Եւ զինավառ կորովիքն աշտանակեալ յերիվար ,
Հրոսեն արագ 'ի մայրիս գըտանելոյ վասն աւար ,
Շկահիւն զինուց և շառաչ կապարճալիք սըլաքաց
Եւ գըղըրդիւն ահաթոպ սալսըմբակ նըժուգաց ,
Դոստուցանեն յանտառին սոսկավիթխար գոռ վարագ՝
Ձոր խորամուխ բիւր սըլաք տապալեսցեն հագիւ հազ .
Այլ կորովին կիրթ որսորդ յիւր գըրկալիրն յաղթաղեղ
Առ մի հարուած ժանտ գերէն ծըփէ յարեանըն հեղեղ :
Ոյր ջերաջեր յորդ արիւն խառնեալ ընդ ուղիս հալեալ ձեան ,
Ձորսորդացըն քաջավարժ չըրտուցանէ ըզձիւն :
Կասի մըրսեալ ուղեւոր յեղակարծուց տեսեալ զայն
Գերանդագէն վիթխարի վրիժապահանջն ըզգազան ,
Սառչի զոփայ տագնապաւ և ամեհին երիվար
Խըրտուցեալ գոռ փըռնչմամբ շահատակի և յորվայր
Մըտրակ 'ի կուշտ և գոչիւն վերելակին տայցէ ձայն ,
Տագնապափոյթ ըշտապաւ թուուցեալ դադրէ և վայր զայն :
Որոյ ընդ հետսըն և հոտ գայլոց վոհմակ քանասար
Սըրընթացիւք հատեալ գան ըզսար , ըզճոր , գառապար :
Այլ ժամանեալք եթ հոգմոց և բքարեր փոթորկաց ,
Եւ ոռնաճայն խուճապաւ կաղաղս յիւրեանց առնեն դարձ :
Ձի նախ 'ի սայլ անանիւ բարձեալ վիրագըն ժանեղ
Բերին ընդ քարչ ձեռ թաթուլ 'ի քիշտ խալամըն ահեղ .

Յանճնակացն 'ի բընակս այնպէս չամբիցըն դահիճ
Յանըզգաստից փոխեցաւ՝ լըքեալ զարեանըն-ճահիճ :

Փութայ շինեարն ըշտապաւ 'ի տես հուժկու վիրազին ,
Յահւ 'ի սարսուռս 'ի տաքնապ համանգամայն համակին :
Եւ հատկըլեալ հագագաւ քարող յապատ , յանապատ
Կարգան գոչեն ըշտապաւ , ամբոխ ըստուար խըռնի անդ :
Հանդիսականք տեսանեն դիաթաւալ անդանոր
Ճարպապարարտ անճոռնի ճըխաճիւաղ ժանեւոր :
Ոյր ընդ ճակատն և կողեր երեքթեւեան սուր փըքին
Անկորզելի սեւեռեալ՝ տակաւ քաղեն և զոգին :

Հուսկ ապա գայ սպանդագործ գերծիչ հատու 'ի ձեռին ,
Առնել անդէն ստեւազիրք ըզժահադէմ վիթխարին :
Գերծիչ գործւոյն անագան փոխանակեալ սուր տապար
Ըզվարազուն սոնք իրան յոչէ 'ի փերթըս հազար :
Ուսուցանել հողաճնաց՝ զի չիք գազան այնչափ ժանտ ,
Որ ընդ մարդիկ գիտասցէ միշտ յաղթակտն մըղել մարտ :
Ահագազանք , բորենիք , փիղ , վագր , առիւծ , տիտեռունք՝
'ի դիմամարտս , 'ի դաւանս գըտանիցին միշտ նըկունք ,
Մինչ մըտադիր գըտցի մարդ արհամարհել ըզնոքօք .
Ձառանցանաց չեն բանքս այս , այլ հաւաստեաւ և իրօք :
Թէ յակամայս թէ կամայս՝ դարձեալ 'ի մի կէտ հակին ,
Միահամուռ յ'սպաս կան հանապաղ մարդ էակին :

Այո՛ , մարդիկ քաջուսան զի մարգարիտ տայ սատափ
Եւ յարգանակ ժանտ ի ժին զօրանայ անձն ուժաթափ :
Բուսականաց սեռք համայն չեն զիրկ իսպառ յայդ բախտէ ,
Բըժըշկական բարձր ուսումն ըզնոյն յաւերժ հաւաստէ :

Եզո՛ւկ մարդոյն զի չուսաւ թէ ինքն արդեօք յի՞նչ պիտի ,
Եւ թէ յանգէտս , յանխորհուրդս յո՞ր տեսակէտ նըկըրտի :
Տացեն երկինք տեսանել գոնեա յապայս զայն ուղի ,
Ձոր պարտըն էր ընթանալ , թացեալ յարտօսր իւր աղի :
Քանզի վերջին ապաշաւ , կամ տարաժամ ըստըրջանք ,
Ըստ (1) Տաճկական առածի , չարժէ բընաւ և մի դանկ :

(1) Սոն փիւշմանլըք աբէ էթմէզ :

ՅՈՐԴՈՐԱԿ

ԱՌ ԶԱՐԳՈՒՆ ՈՒՍԱՆՈՂՍ

Մեզ բընութիւն և որ էն՝
Ձոր ինչ յաստիս շընորհեն ,
Ըստ պայմանաց աննահանջ
Խըստիւ փութան 'ի պահանջ :
Ուստի պարտիմք արթուն կալ ,
Մինչ այցելէ հաշուակալ :
Իբրու յանօթ զոր ունիմք ,
Գանձ , դահ , մական , արքունիք ,
Ձարմ ու զաւակ , գերդաստան ,
Այգի , պարտէզ , անդաստան ,
Եւ հուսկ ուրեմն ըզմեր չունչ
Հատուցանել անշըշունչ :

Բայց ըզբարիս ըզհսգւոյ
Ձոր անձնիւր այր ած 'ի գոյ ,
Ոչ դէպք , ոչ մահ , ոչ Աստուած
Ձայն մեր արդար ըստացուած
Շորթել 'ի մէնջ ըստ հաճոյս
Երբէք հարցեն խըրախոյս .
Այդ բարութիւն գերակայ
Ձի մեր յոգւոյ յեռեալ կայ :

ԸՆԵՆ ՃԵՄԱՐԻՑ ԵՐԶԱՆԿՈՒԹԵԱՆ

ՅԱՂԱՐԱՐՈՅՆ ՃՆՆԱԶԻ

Լիակատար երջանկութիւն 'ի մարդիկ ,
Սըրտի և եթ անդորրութեան արգասիք :

Անդորրութիւնդ այդ սերանի ոչ ուտեալ ,
Այլ մի միայն ամբըծութեան իցէ երկ :

Ամբըծութեան ծընող ոչինչ գոլ կարաց ,
Եթէ ոչ սոսկ պահպանութիւն օրինաց :

Պահպանութեանդ օրինաց գըտաւ հայր
Առաքինի ոգւոյ միայն ոյժ և կար :

Այդ առնութիւն հոգւոյ՝ բերմամբ ընդաբոյս
Բարեպարիչտ խընդրէ ըզսիրտ գալ 'ի լոյս :

Սիրտ բարեպաշտ իւր աներկբայ հայր ունի
Ըզհաստատուն և յարատեւ սէր կրօնին

Այդ սէր ծանեաւ հաստատապէս հայր անձին
Զանայլայլակ ըզգիտութիւն արարչին :

Իսկ գիտութիւնըդ Աստուծոյ արդարեւ
Կաթուղիկէ սուրբ հաւատոյ է պարգեւ :

Արդ և 'ի մէնջ խոստովանեալդ այդ հաւատ
Ներշնչութեան առ Քրիստոնեայս է աւանդ :

Ներշնչութիւնդ այդ՝ որ 'ի սիրտ ընտրելոց ,
Է համագոյ Աստուածութեան հոգւոյն գործ :

ԶԻՆՉ ԻՅԷ ԿԵՐԱԿՈՒՐ

ՄԱՆԱԻԱՆԴ ՄՍԵՂԷՆՆ

Ի համադամս իսկ կոչնոց
Զի՞նչ մսեղէն է ուտեստ ,
Յաւէտ չաղիղ երէնոց ,
Անցեալ ընդ հուր և արուեստ :

Ըստ պատեհի դու չափով
Զեա դեղորայ՝ ա՛ռ ըզդոյն .
Յըստամոքաց քոյ 'ի բով
Կազմել մամայ քան ըզթոյն :

Կե՛ր զոր կամիս , զոր գըտեր ,
Զոր աղօրիք քո լեսուն ,

Մի՛ ըզխրատուց գանգատեր
Զոր տայ բնութեան քեզ լեզուն :

Մի՛ առնուր ճաշ գետ տըղայ
Իբրու աղբիւր հաճոյից .

Ժըխտեա՛ զամէն բաղբաղայ
Թէև 'ի տան խընճոյից :

Լեր միշտ ըզգոյշ յառնուլդ հաց ,
Նա մանաւանդ ճոխ յընթրիս .

Ի բերմանէ աղատ կա՛ց ,
Թախանձագին թէ խընդրիս :

Որ բընադդմամբ գետ պաճար
Ըսպաս տանի իւր պօրտոյն ,

Յըստամոքացն 'ի տաճար
Մահունց բարդէ ժահր ու թոյն :

Օրինաւոր կերակուրդ
Բընիկ քաղցոյ է դարման ,

Փոխանակեալ զայն յագուրդ ,
Օգնէ՛ նորին վըտարման :

Քաղց և յագուրդ միաբան
Քեզ անվըրէպ սատարք են ,

Ճըվերջ չընչոյդ անխափան
Կացեալք անբաժ առ 'ի քէն :

Բայց միշտ հասուն խորհրդով՝
Պահ դիր և չափ պաշտաման ,

Զի մէն մի սայց կոյր փութով
Մի զըզուեսցէ զիւր աման :

Եթէ զաւուրս կենաց քոց
Ընթանայցես այսանակ ,

Ազատ յախտից դառն հոգոց
Կեցցես հարուստ ամանակ :

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԻՐՕՔ ՉԱՐ ԲԱՆ ՉԿԱՅ

Չըկայ բան մը 'ի բընէ չար ,
 Թէ վարելոյ ունիր հանճար :
 Չըսես այն ինչն անպիտան է ,
 Տարբերի ալ 'ի պիտանէ :
 Քակորն անգամ գործի կուգայ
 Ուր հանճարեղ գործօն ձեռք կայ :
 Իմ այս խօսքիս թէ չը հաւտաս ,
 Թող մըշակը տայ քեզի դաս :
 Թոյներ գիտեմք՝ որ շատ ատեն
 Մահու ճանկէն մեղ կ'աղատեն :
 Մինչեւ անգամ իժի խաշուն
 Փոխէ գարնան տիոց զաշուն :
 Նոյնպէս տըրմուղ և ըզձիան
 Մըտրակն առնէ միշտ անզիան :
 Մին ընթացիւք իսկ միւսն յարչաւ
 Ռմբոյ պէս երբ թըռչիլ ուսաւ ,
 Յայնժամ անոնց ամէն մէկին
 Ալ ո՞վ կարէ հատանել գին :
 Նաեւ վարժիչք ըզժանտ մանկտին
 Որոց ծընողք միշտ կը գանգատին ,
 Տաշտը շէլով ի վարժատան ,
 Ձեռ գոհարի՝ նոր փայլ կուտան :
 Չասոնք առաջ սին և անպէտ
 Կը կարծէին շատեր թէպէտ ,
 Բայց ի վերջոյ գեր քան զարեւ
 Փայլել առին մեղ ակներեւ :
 Մինչեւ անգամ թէ առարկայ
 Տեսնող աչաց իրօք չար կայ :
 Անշուշտ պիտի խոստովանիս
 Որ՝ անոր ալ դու պէտք ունիս :

Ձի կա՛ն չարիք՝ որ երբ դադրին ,
 Ալ մի՛ փընտուեր վեհանձն , արին ,
 Ոչ երբէք սիրտ անյիշաչար
 Որ գըթութեան ըլլայ տաճար :
 Ուստի ոչ փառք , ոչ ալ պըսակ՝
 Ուր առիթներ չըստեղծեն սակ :
 Այլ մեղկութեան գայ ծախիչ ժանգ՝
 Մեր կորուստը հանել ի յանգ :

ՈՒՂԵՐՉ

ԱՌ Տ. ԿՐՕՆԻԴԷՍ ՆՈՐԱՊՍԱԿ ԳԶՆ. ԳԵՐՁԱԿԵԱՆ

Ի ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՍ ՍԿԶԲԱԿՈՐՈՒԹԵԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՍԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՄԱՆՆ

Վաղուց հետէ սերտ բարեկամ ,
 Ծանեայ ըզքեզ և իմ եղբայր ,
 Սակայն զարդիս հիացեալ կամ .
 Ձի ծանուցար նաեւ ինձ հայր :

Նախկին գործդ էր պեղել բարդեւ ,
 Ձարդուց վերայ գոհար , զըմբուխտ ,
 Հիմա երկնից ուղին հարթեւ .
 Յանձդ առած ես որպէս նոր ուխտ :

Իրա՛ւ . ըզ Ձեզ իրբեւ դըպիր ,
 Ամեն յիշող կը գոհանայ ,
 Հապա ո՞րչափ բարեդէպ իր .
 Երբ որ տեսնէ և քահանայ :

Նախ բանիբուն ունկընդիրներ ,
 Ձեզի համար չէին պակաս :
 Ձըլլան դարձեալ ինչո՞ւ շատեր ,
 Քանի՛ արկար շուրջառ վակաս :

Արդ կա՛ն ալ որ քո քընարին ,
 Չունին այլ վարձ , բայց քըմծիծաղ .
 Ա՛յդչափ անհամ սինլըքորին :
 Շուտ պատրաստէ համեմիչ աղ :

Իրա՛ւ անոնց քառասունէն ,
 Ըստ առածին մէկ հատ քաքար .
 Թէպէտ անոնք ալ ասուն են ,
 Դարձեալ կ'ըսեմ , ի յայտ չի դար :

Այսու հանդերձ լըրջմիտ ուղեղ ,
 Արթուն աչեր միշտ քեզ պիտին .
 Ամէն ատեն և ամէն տեղ ,
 Յըզդուչութիւն այծեաց հօտին :

Այդ իսկ է Քո նըշանաբան ,
 Խաչը շալակդ՝ յերեւան ե՛լ .
 Թիւր ընթացից առնել խափան ,
 Եւ կըրօնից ցեցը վանել :

Շըրջահայեաց այդ ընթացքով ,
 Պաշտօնիդ մէջ յաջող շարժում ,
 Արժանաւոր պատիւ ու գով .
 Պատրաստ կ'ըլլայ Քեզ ամեն ժում :

Ինչպէս առաջ՝ յաւէտ հիմակ ,
 Մաքրակըրօն Հա՛յր Կրօնիդէս .
 Ճակտիդ վրայ կըրէ՛ համակ
 Բարոյից ու կըրօնի տես :

Վարդապետիդ շարկած բեռը ,
 Ձեռք ա՛ռ փութով իբրու մական .
 Որով կակղես նախանձն , հեռը .
 Սըրտերու մէջ երբ բունած կան :

Դահիճներու արդար բաժին ,
 Տէրըդ թողուց ճորձ անկարան .
 Սակայն հըլու սնունդ վարժին ,
 Բարեյարմար կըտակարան :

Քոյ սըրտագոջ ձայնիւ կըրկնէ՛ ,
 Ձոր ինչ գըրուած գըտար դու հոն .
 Իբրու պատգամ տըւեալ յերկնէ ,
 Ում գըւարթնոց արժէ գեղօն :

Հա՛ն բազպաններդ բազկըներաց ,
 Լի՛ց տաշտիդ մէջ գերմակ ալիւր .
 Մեզ անխըմոր պատրաստել հաց .
 Ում կուտայ մարդ հոգի՛ն ալ իւր :

Կարօտելոց ոչ և եթ հաց ,
 Այլ ընդ նըմին սուրբ բաղանիս .
 Բարոյական ալ բիւր վիրաց ,
 Պահանջիք տալ ըսպեղանիս :

Իդձ կը տածեմք արդ անսահման ,
 Այդ բարութեանց զոյս դու գըտեր .
 Բաց են սիրտք մեր Ձեր յանդիման ,
 Ձե՛ղ հանապաղ , մ'ընդհատեր , Տէր :

Բուրվառիդ մէջ այս արհամարհ ,
 Հակիրճ հագներդս ալ թող բուրէ .
 Եթէ ներե՛ս , ծառայս խոնարհ ,
 Քո Սուրբ աջը կը համբուրէ :

ՈՒՂԵՐԶ

ԱՌ Մ. Բ. ԷՖԵՆՏԻ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՅԱՒՈՒՐ ՏՕՆԻ ԱՆՈՒԱՆ ԻՐՈՅ

Ի ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԷՆ

ՄԵՇԱՊԱՏԻ ԷՖԵՆՏԻ .

Երկոտասան վարդապետաց նախատօնակ
Յաջողեցէ տանիլ Ձեզ արդ նոր յաղթանակ ,
Անուանակից Ձեր պարագլուխ միշտ ի նոսին ,
Թէ և երկին հիւրընկալեաց զամենեան .

Ձի մետասանք զիջան հակել գլուխ , զիրան ,
Թէ և յինքեանս պարունակեն ոսկի բերան ,
Եւ Հայկազանց միշտ ուղղափառ Եկեղեցի
Ըզ Ռէթէոսն օժտեաց ձերիւք նախկին շարձի .

Այսպէս և Ձեզ մատուցանել արժան իրաւ ,
Նախապատիւ և պերճափառ աթոռ դիւրաւ .
Ի բիւր առիթս հանապազօր և հայորեար
Միշտ զառաջին յատկացոյց Ձեզ ըզբարձկեմեար :

Իսկ վայրապար ըզջարողաց ըզբըթմընչիւն
Հաստատապէս համարեցաւ հողմոց հընչիւն ,
Ոսկեղինիկ և շահեկան ընդ քո սոփեր
Ձի ոչ երբէք յաջողեցան չըփել եպեր :

Ուստի յարգել փութամբ ըզՁեր պերճափառ Տօն ,
Յակճիւս ընդ փայլդ , ընդ հըմուտիւնդ և ընդ պաշտօն .
Յոր կացուցեր Հայորերոյ նոր սերընդոյ
ԸզՊէրպէրեան յարկիդ խորան ոսկի սրբոց :

Ուր ներդաշնակ և յարաշարժ քաղցրիկ յորոր
Միշտ կազդուրել կազդուրեացես մանկտին անզօր .
Եւ ուսուցես ըզպիտանին խըմրին անուս՝
Ըզխաւարին անհետել մէգ , միշտ խաչ իւր յուս :

Տացեն երկինք պատրաստել Ձեզ ցըզառամ տիս
Յահեղաճուփ կենցաղիս ծով թիր նաւաստիս .
Ձի մի տեսցէ յընթացըս իւր Հայ ճետին նաւ
Խութք ու խըրուտ և ոչ մի հէն , ծանծաղ բընաւ .

Այլ հողմուռոյց աւագաստիւք անհեղթունդ
Հատցէ , անցցէ զապագային մըթին զանդուռդ ,
Յաջողակի հասուցանել ըզնաւուն զիստ
Յուսով մեծաւ ի դէմ եղեալ նաւահանգիստ :

Անդ ցընծութիւն՝ անպատմելի , զոր կանխաւ աստ
Պատկերելով ի հանդիսիս՝ եմք բարբրաստ .
Եւ ի սիրոյդ մատըռուակեալ յանջուր գինի
Վեհ ակըմրիս սըրտի պասուք ապաքինի :

Փարատի հոգ , ցընդի թախիծ և փոխանակ՝
Համեստ պարերդ , ում ձայնակցի դիւթիչ դաշնակ .
Թէ ոգորեայ աստ թըռթռայ սիրտ ներելի թիւ ,
Եւ բընութիւն բուռն բերի յոտից կայտիւ :

Թող դըզորդել առցէ համայն յարկիդ յատակ ,
Բայց անսասան կացցէ՝ մնացէ՝ երկնից քատակ .
Ուր պաղպաղուն և բոցափայլ զինչ աստեղունք ,
Աստ շողջողել շողջողեացեն եւ Ձեր սանունք :

Սայք կաթնեղէն արդ ճանապարհ և դուք արեւ ,
Ընդ որս մընայ յերկինդ օթել մեզ արդարեւ ,
Անդ տաղաւարս երիս առնել ըստ Պետրոսի
Ըզճանամ ես , ուր ըզմայլանք և սէր խօսի :

Մին Ակըմրիդ , երկրորդն աստեղց , միւսն Արեգիդ ,
Իսկ բընաւիմք , ում ի վաղուց ըզՁեզ եզլա ,
Աստեղազարդ և գերակայ զայդ ապարան
Ցըլունչ յետին ունել յանքոյթ պատըսպարան :

ՄԱՀԱՐԱՆ

ՏԱՔԷՍԵԱՆՅ ԳԵՐԳԱՍՏԱՆԻ

ԱԶՆՈՒՈՒՀԻ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ

Մ Օ Ր Տ Ի Կ Ի Ն Թ Ա Լ Ի Թ Ա Յ Ի

Ես մայր Տաքէսեանց
Ութսուն և մէկ դարուն կեցի անդորր
Եւ երջանկաւէտ :

Արդ մնամ մեծաւ անձկանօք

Զի և առիս ասացէ

Տէր .

« Տա'լիթա , կ'ուժի » :

ՈՒՂԵՐԶ

ՅԱՂԱԳԾ ՈՐԳԵՄՆՈՒԹԵԱՆ

ԱԶՆՈՒԱՓԱՅԼ ԱՄՈՒՔ

Լըւայ արդէն զի ըստացայք մարդ Աստուծով ,
Մարմնոյն ի լաստ վըտարանդի կենցաղիս ծով :
Ընդ քարշ սահիլ ըզՁեօք առցէ կոհակակոծ ,
Յակճիւռս ի շանթս , ի փայլատակս և յասուպս հոծ :
Աստ ընդ յորձանս համայնակուլ , անդ յանհեթեթ
Եւ վիթխարի Լեվիթան բերիլ ի դէտ :
Աստ մըրըրկաց ըսպառնալիք և անդ թաթառ
Դիցեն ըզսիրտ կաթընկերին յապուռ և առ :

Մինչ աստ մանկանն ըսպառնայցեն այս արհաւիրք ,
Եւ ո՛ւր յապայս մնացեն նրմա ցընծութեան իրք :
Թէ ոչ Ամուքդ ընդ մէջս ածեալ գօտի արագ՝
Գիրգ գառնըկան հանդիսասլիք դաստիարակ :
Թէ ոչ մայրիկն ընդ կաթնաթոր ըստեանց պըտկունս
Բնութեան գաղտնեաց դիեցուցէ հասողութիւնս :
Եւ ոչ հայրիկդ ի կըրթական հրաշէկ քըրայդ
Զետ լըսնսկի գըտել առցես ըզմանկիկդ այդ :
Եւ ուսուցես վաղվաղակի ըզպիտանին
Որով մարդիկ անբերելի դիպաց տանին .
Յընդին հողմոց բազմատեսակ Ձեր իսկ ճըգունք ,
Անդուլ մաղթանք վերընծայեալք , զոհք և բուրմունք :
Պաշտիք ուրեմն անձուկ ուղիդ ընդ լոյս գընալ ,
Եւ մի՛ տուժիւք մատաղ մանկանն իմաստնանալ :
Իսկ եթէ ոչ , Ձեր դառնագին հուսկ ապաշաւ՝
Դարձ անագան ընդ արահետն է , սին արշաւ :
Այս տանուտէր իշխանութեանդ ոսկի մական ,
Այս տիրուհւոյդ ականակուռ զոյգ գինդ ունկան :
Եւ ցալեւոյթ Սիրելութեանդ այս լիցի ջան ,
Այս կողակցիդ մարգարտաշար ապարանջան :
Որով յապայս ճըզգըրտատիպ Գոյդ պատկեր թող ,
Յաւերժական յաջողեացի կանգնել կոթող :
Յայնժամ մարդկան բոլոր ազինք , յաւէտ Հայերս ,
Բիւր յալելուս հընչեցուցեն զօդ և զայերս :
Եւ այս օրհնիք ժամանեցեն՝ ուր Եհովահ
Լզթեթեւ թեւս սերալիմայց ընտրէ յիւր գահ :
Ընդ անձիր ծոցն ապակեղէն շուրջ ածեալ զաջս ,
Դըժխեմ դիպաց գըթասիրէ առնուլ զառաջս :
Եւ զի մըթերս սըրտի , մըտաց լի և փարթամ ,
Յաջողեցայք ճետին Հայկայ երկնել անդամ :
Ի փառքս իւր և այդ քըրտանց Ձեր փոխարէն ,
Ըզնոր բողբոջդ ուռճացուցէ յաւերժ Որ էն :

ՈՒՂԵՐԶ ՀԱՐՍԱՆԵԱՅ

ԱՌ Մ. ՌԷԹԵՆՍ ԷՓԷՆՏԻ Օ. ՊԻՐՊԵՐԵԱՆ

Ի ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԷՆ

1883 Օգոստ. 49

« ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ Է ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԵՆ ԱՆԿՈՂԻՆՔ ՆՈՅԱ »

ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ Ձեր ուխտի նարօտ, Սուրբ առաքատ,
 Յոր զԱրարչին պաշտիցէք կամս յոգի ըզգատ,
 Զոյր նախատիպ ինքն Աստուած
 Ի Ձեռակերտն յարդիւնս ած:

Ե արդարեւ գործ պանծալի՝ որպէս անկ էր
 Տեառն տերանց նախ զանձնական տալ ըզպատկեր
 Յաւիտենիցն յիւր որդի,
 Այլ թարց երկնող միջնորդի:

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ իսկ ոչ այլ ինչ իրողութիւն,
 Մինչ հաւաստեալ ըզնոյն և մի բերէ արդիւն,
 Այդ իսկ պայման Ձեզ եղաւ,
 Բայց կողակից միջնորդաւ:

ԵՒ զի մարդոյ շնչոյ, բուսոյ խումբ համօրէն
 Գլուխ լըծոյդ մըշտայօժար գան խոնարհեն.
 Այդ լուծ խիստ է խեռ ուսոյ,
 Հաշտ՝ ընդ հըլու պարանոց:

ՍՈՒՐԲ ԵՆ արարք՝ որ հանուրց Հօր և Բընութեան,
 Հըզօր կամաց արբանեկեն միշտ յաւիտեան,
 Որպէս ամուրդ իսկ զարդիս,
 Տալ ետուր զայնր հաւաստիս:

ԵՆ որ կասին յԱստուածադիր պաշտամանէդ,
 Մերթ ներելի և մերթ տըխուր անձկաւ և եթ,
 Բայց բընութեան բուռն հարկին,
 Բերմունք բուն յուխտ Ձեր յանգին:
 ԱՆԿՈՂԻՆՔ Ձեր ըստ Տեառն ըղձից բազմաբեղուն,
 Օթեւանացդ հըպեսցի մի՛ բաղդ յեղեղուն,
 Շողշողուն քան զաստեղունս,
 Թռռանց կեցլիք ցըթռունս:
 ՆՈՅԱ ալուար Ձեզ զօրավիգ ի տիս զառամ,
 Եւ շըքադիր ձեռին Հայկայ յոստ անթառամ,
 Յորչափ արփին բոցահեր,
 Զեթեր գրաւէ անվհեր:



« ԶԻՔ ԳՈՐԾ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ՝ ԹՈՐՈՒՄ ԶԻՑԵՆ ՀԵՏՔ ՀԱՒԱՏՈՅ »

Մինչ բընական, բարոյական և մըտաւոր
 Բընաւ յարարս մարդոյն հաւատք են հարկաւոր,
 Եւ որ ընդ կրօնս գըտանիցին միշտ զուգընթաց՝
 Ի շըթայէդ այդ լինիցին է՞ր արտալած:

Ի՞նչ ապաքէն բանին մանկան փեղկըք շըթանց
 Որոնելոյ վասն ըզպըտկունս մօր իւր ըստեանց,
 Ըզմէ՞ լալօնք և ճիչ ու կոծ կականալիւր,
 Եթէ հաւատք չիցեն նըմա նախ թեւադիր:

Այդ բընածին թարց հաւատոց ո՞ր ուսոյց
 Զանյողդողդ յոյս դընել վերայ ում դիեցոյց.
 Մընալ գըթոյ և գորովոյ իւր ծընողաց,
 Անսուտ սիրոյ և անձանձիր գուրգուրանաց:
 * Անըզգալի գիծ և կամ կէտ ուսողական

* Երկրաշփական գիծն ու կէտը ոչ զգալութեանց, այլ գիտակցական հաւատոյ միջոցաւ կարեմը ըմբռնել:

Բանականին ե՞րբ առարկայ գըտաւ ական ,
Ըզհաւաստիս այսըց իրաց չիք որ մեզ ետ
Եթէ ոչ՝ սոսկ գիտակցակից հաւատք և եթ :

Ժըխտեա՛ զհաւատ , համանգամայն որ ինչ և կան
Դառնան յաւեր և ՚ի ժըխտր քըթթել յական .
Բառնին օրէնք , տիրեն ժանտ կիրք , թոհ բոհ , աւեր ,
Բերան ամէն ողբովք կարգայ մահու հրաւէր :

Եւ թարց նորին արդեօք ի՞նչ մարդ անհաս մըտաց
Էին ՚ի գիրկ ՚ի ձախողանս գիմել գիտաց :

Ոչ այլ իւրիք , բայց հաւատովք զեւ կաթընկեր
Կողողադին պարզել բերան առ որ անկ էր :

Զի բընութիւն ՚ի մատաղ տիս գութ յերախայն
Եւ զըստինս մօր ըստ խըցանի արկ յերախ յայն ,
Որ ձանձրալի ճիւղ և յաղղակ , յանլուռ , պոռոտ
Ժայթքէ լու յորդ ընդ կուրծքս իւր և ըստորոտ :

Իսկ ըզտից հասուն աւուրք ՚ի բերան անդ
Գիտակցակից հաւատք եղան դանդանաւանդ :

Յոր լիովին զարարս , վայելս , զիղձ և ընթաց
Պարտ ու պատշաճն ՚ի տեսակէտ ուղղել գիտաց :

Եւ այս հաւատք ածին յարդիւնս ըզյոյս , ըզսէր ,
Զիք որ առ այն ժըպըրհեսցի դալ ՚ի վըսեր :

Ում հաւատայն նա և յուսայ անայլալակ ,
Եւ ՚ի զուգիցն հատանիցի սիրոյ փայլակ :

Ո՞ր սիրեաց՝ յորմէ իցէն միշտ յուսահատ ,
Զո՞ր յոյս տածել , առ որ գըտաւ թերահաւատ .
Այս երեքին , սէր , յոյս , հաւատ ճիշտ համազօր ,
Օժանդակեն ազգի մարդկան հանապազօր :

ՅՈՐԳՈՐԸ ԵՒ ԶԱՐԳՈՒՆ ՈՒՍՈՆՈՂՍ

ԱԶՆԻՒ ՊԱՐՈՆԱՅՔ

Հանրածանօթ անթիւ իրեր

Տիեզերքը կը գըրաւեն ,

« Զոյս կարեւոր մեք չեմք դատեր »

Ըսողները կանխաւեն :

Ըզգայութեանց բիւր առարկայ՝

Զոյս ձեռք բերել յոյժ կ'ախորժեմք ,

Բայց մէջերնին հատ մ'ալ չի կայ

Բանականին ճիշտ համարժէք :

Թէ շընչաւոր և թէ անշուշ

Արուեստական թէ անարուեստ ,

Թէ խոտ , թէ ծառ , թէ ծաղկափունջ ,

Թէ արդ , թէ զարդ , թէ համազգեստ :

Եթէ խըրճիթ թէ ապարանք ,

Գանձ , գահ , մական և արքունիք ,

Միշտ վաղափուլ պատըսպարանք ,

Եւ սընտիք զորըս ունիք ,

Արար նըժոյք սալասըմբակ՝

Փիղ , վագր , առիւծ , վիթխարի կով ,

Թէեւ տըհաս թէեւ համբակ

Ի՞նչ են քընքոյշ մանկան մը քով :

Զի հէք մանկիկն երբ զարգանայ՝

Խըզէ կապը ճիղմ հասակին ,

Ո՞ր կատաղի զեւ մեքենայ

Զի ծառայեր անոր բազկին :

Շաւթ , թէ կարկուտ , գե՞տ թէ թաթառ

Զեն զիջանիր կամացն անսալ ,

Քանի՛ կընէ պատառ պատառ

Մինչեւ անգամ ըզլերանց ալ :

Գետինն արդեօք չի փեռելիր
 Ու դուրս ժայթքեր ծըծումը ու հուր՝
 Որ ականաւ արկանի կիր
 Պատերազմաց խառնուրդ յահուր՝
 Ա՛յսչափ անհո՛ւն արժանեաց տէր
 Այդ ձեռնհաս քաջ դիմամարտ
 Կամի՞ս տեսնել Տէ՛ր, յետադէմ,
 Եւ անարժան կոչուելու մարդ՝
 Ըսքանչելի այդ Քո պատկեր
 Հի՛մ պատրանաց փակի զընդան,
 Անհրաժեշտ այդպէ՞ս հարկ էր,
 Որ կատաղիք վըրան խընդան՝
 Բա՛ց՝ Տէ՛ր, աչերն ու լից լուսով՝
 Որ իւր ըստոյդ պէտքը ճանչէ.
 Մի տար իրեն գիտութեան սով,
 Թող արարքէն միշտ ամաչէ:
 Ճանչցուր իրեն՝ թէ ի՞նչ է այն...
 Ոյր ետեւէն իբրեւ գերի,
 'Ի բաց թողած օրէնք համայն,
 Անմշտաբար կը դեգերի:
 Տուր որ խորերը թափանցէ
 Միշտ բընութեան խարդաւանաց.
 Եւ յուռկանէ և 'ի ցանցէ
 Շըրջահայեաց խուսէ 'ի բաց:
 Ճանչէ շուտով անսուտ բարին
 Ու ձեռք բերել նըկըրտի թող,
 Պէս գիտական լուրջ կաճառին
 Ըստուգութեան կանգնել կոթող,
 Ուսո՛ւ մէկ կողմ թողուլ արագ
 Շարժում և գործ պաճարական.
 Եւ կանխակալ կրից հակառակ
 Շորթել բարւոյն գըրաւական:
 Արդ բարիդ այդ չէ ուրիշ բան՝
 Բայց թէ սանձնէլ զանյադ ձեր տենչ.

Ոչ մերթ, այլ մինչ 'ի հող տապան.
 Իսկ հակառակն 'ի բաց 'ի ձէնջ,
 Դուք այսպէսով մնայք անմեկին
 Մարդկան ազգի մըտաց միջէն.
 Որով ձեզնէ ամէն մէկին
 Հազար օրհնիք դարձեալ քիչ են.
 Զի սայք Զեղմով խելարերած՝
 Տըղայ, թէ ծեր թէ այր թէ կին,
 Հանապաղօր ձեր պատկերած
 Հետեւին թող օրինակին.
 Այդ շնորհաց Ձեր փոխարէն՝
 Որ արդարեւ փառք է Հայուն,
 Կա՞ն անձինք որ չը յօժարեն
 Զոհել Զեղի սիրտ բզգայուն.
 Օ՛ն ուրեմն Ձեր իղձերուն
 Արկէք սանձ ու դանդաւանդ.
 Ապերասան քըշել հեռուն
 Ըզգուչացէ՛ք դուք մանաւանդ.
 Այդ հասակնիդ զետ կակուղ մոմ
 Կարէ Զեղ տալ յարմար առիթ,
 Որ պաճարաց լըքեալ ըզգում,
 Փոխիք մէն մի մարդ ճըշմարիտ.
 Այդ նըշանաւ տի ճանաչիք
 Որ զատ էակ մ'էք պաճարէն.
 Յայդ ընթացից այլ հընար չիք
 Ոյց ընթանալ զայն յօժարեն:

«ԶԻՔ ԻՆՁ ՓԱՌԱՑԻ ՔԱՆ ԶԹԱԳԱՒՈՐ ՈՐ ՎՆԱՍԵԱԼ ԵՒ ՈՉ
ՊԱՏՈՒՀԱՍԷ»

Զիկայ բա՛ն մ'ալ խիստ փառացի քան զարքայ
Որ թըշնամին պատուհասեւ կը հեղգայ .
Եւ վրէժխընդիր հոգւոյն իւրոյ իյազուրդ
Պատժապարտին ընտրէ շնորհեւ արձակուրդ :

Բարիք ընեւ իւր ատելեաց ամէն օր ,
Ոչ ոք կըրնայ , բայց մի Աստուած մեծազօր .
Անգըծելի ասպար ո՞ւր կայ քան ըզսէր :
Երբ թըշնամիդ ժըպըրհի գալ 'ի վըսեր :

Սէրն ու գութը ուր դաշնակից են բանին ,
Հոն լաց ու կոծ ըսպառ ըսպուռ խափանին ,
Անտանելի ատելութեանց փոխանակ
Երջանկութիւն տիրէ ամէն ժամանակ ,

Անոխակալ , անյիշաչար , անտըրտունջ
Ամեն բարիք նա կը սըխուէ լուռ ու մունջ
Աջն ի՞նչ գործեց , ձախն իւր երբեք ակահ չէ ,
Զի փըքալով փող հարկանեւ ամաչէ :

Ատանկ մարդոց՝ ներելի է ամենուն ,
Հանապազօր տիրաւայել տալ անուն ,
Եւ 'ի նըկուղ ոսկերոտեացն հալ ու մաշ
Հարկ անհրաժեշտ կանգնեւ կոթող սըրբատաշ :

ՈՒՂԵՐԶ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԵԱՑ

ՎԱՍՆ ԸՆԾԱՅԵՑԵԼՈՅ ԱՆԴՐԻԱՆԻԿ ԳԻՆՒՈՅ

ՄԵԾԱՐՈՅ ՍԻՐԵԼՈՒԹԻՒՆ

Անգրիանիկ խաղողէ
Մըղուած հոյզըդ կ'ողողէ
Հոգն ու վիշտը հիմնովին
Ըզգաստասէր գինովին ,
Զոր դու այսօր ալ փարջ փարջ՝
Տըւիր քամել ինձ մարջ մարջ :
Թո՛ղ որ քիչ մ'ալ երկաջեայ
Տակառին մէջ պըղպըջայ ,
Ու եռացող ուռիի պէս
Փըրփուր վեր տայ դէզադէզ ,
Տակն ու վըրան վարդ , քըրքում ,
Անդորրաւէտ նընջէ քուն :

Այո՛ նընջէ , որպէս զի
Պատեհ առիթ տայ մեզի՝
* Որ օթեակին դուռը ցած ,
Դեռ ինք բընաւ չըզգացած ,
Ըզգուշութեամբ մը բանամբ ,
Ու կապուտովն յըղփանամբ :
Կեցցե՛ս , աղնի՛ւ սիրելի ,
Կուտաս առիթ միշտ ինձի՝
Որ մերթ գինեաւդ , մերթ գըրովս
Շարժի սըրտի վառ կորովս .
Եւ իմ անձըս յաւիտեան
Սիրելութեանդ ես զոհ տամ :

* Տակառին տակի աչքէն քաշելու է միշտ գինին , որպէս զի չը քացելի :

Ընդունէ՛, սե՛րտ սիրելիս,
Ու խոնարհէ՛ արդ 'ի լիս
Սոյն գըրաւոր տաղիս ալ.
Քա՛ւ թէ անով ինչ պանծալ
Կը բաղձամ. այլ սիրտ սըրտի
Կըցե՛լ հոգիս նըկըրտի:



Իմաստասէր վարժչի մը քով կային երկու աշակերտք.
Մէկն աշխատող՝ բայց բըթամիտ, մին խելացի՝ բայց պըղերդ:
Երբ վարժիչը տեսաւ զանոնք որ մէկն ալ բան չի ուսաւ,
Երկուքնին ալ վըռընտելով՝ սա վըճռական խօսքն ըսաւ.
Դու կորսըւէ՛, զի ջանք ունիս՝ այլ ուսանիլ չես կըրնար.
Կորի՛ր դուն ալ՝ որ կարող ես, բայց սովորիլ չես կամենար:
Երբ քու ջանքէդ քիչ մ'ընկերիդ՝ քիչ մ'ալ խելքէն նա
տայ քեզ
Այն ատենը կարելի է մարդ ճանչցըւիք կիսուակէս:



« ՈՐ ՈՒՆԻՍ ԶԱՄԵՆԱՅՆ ԵՒ 'Ի ՔԷՆ Է ԱՄԵՆԱՅՆ »

Տեղի, նիւթ, շարժում, ձգում և վանում, մըշտընջենի
հետ

Սերտիւ կըցորդած՝ մեզ անմահութեան բանան արահետ:
Իսկութեանն ատոնց պահանջուածին չափ թէպէտ հասու չեմ,
Սակայն առ հարկի յաւիտենական միշտ պիտի ճանչեմ.
Քանի՛ կըզգամ որ ատոնք բընաւին չէին փըճանար՝
Թէ դիպուած թէ մահ եթէ բընութիւն թէ գեհեն ջանար:

Նախ, տեղի ըսուածն է տարածութիւն անեզր անսահման,
Յորում ահռելի անթիւ լուսաւոր յաւէրժ կուգայ ման.
Տարածութիւնդ այդ եթէ Աստուծմէ զատ էակ մ'է նէ,
Հարկաւ նոյն ինքն ալ տիեզերաց պէս անբաժ միջէն է.
Եւ այս վերջինը թէ ժըխտել ժըտիս, ուրեմն ի՞նչպէս
Կըրկին անսահման ենթադրելու պիտի ըշտապես.
Ե՛կ այդ անհեթեթ անտեղութենէդ պըրծնելու համար,
Պարունակողը չը ճանչողի չափ մի լինիր յամառ:
Զի տեղին չեղած՝ Անպարագրելին ո՞ր պիտի հանգչէր,
Թէ ամենայնի և իւր էութեան ինք պարունակ չէր:
Արդ՝ քանի՛ անեզր ինքն է պարունակ, ուրեմն ո՞վ Ատոր
Զորս քերափիմայց ափ մը թեւերը երազեց աթոռ:
Իսկ նիւթ ըսուածը անբաժանելի կամ տարբըց է հատ,
Կամ միշտ բաժնելի, մընալով դարձեալ տարըր անընդհատ:
Տարածութեան մէջ ատոր ծովացեալ ըսկըզբան մըթեր
Նախնի և արդի գիտնոց կաճառէն ծանուցաւ եթեր:
Այդ ծով անըսպառ շարժման ենթարկուած յիւր ըշտեմարան՝
Անհաս օրինօք յանգի հանապազ յամէն կերպարան:
Ինչպէս սատընճի կերպ կերպ քարինքը քանի՛ ճախւի յաջ
Եւ կամ ընդ կըրուկ կը տարուբերին, կը քըշտին յառաջ,
Խաղուն օրէնքը միշտ անխըտրաբար կիշխէ ամենուն,
Եւ հոն բոլորն ալ իրենց անկաւոր ձեւը կըզգենուն:
Զի քարանցդ յատուկ չի կայ շարժում մը որ աներկեւան
Ո՛ր և իցէ կերպ չըզօրէ հանել խաղ ինչ յերեւան,
Տիեզերական իսկ շարժումդ անհաս բըղխի տեղընջէ,
Ում ըսկիզբն ինչ և կամ միջակէտ և վախճան ոչ է:
Այդ շարժումն է որ լըմեց ըզտարերս՝ զեւ բըրուտ ըզկաւ,
Եւ յոր զամեն ինչ կազմեց կերպացոյց ընդ երկնից յարկաւ:
Եւ այդ իսկ դարձեալ զորըս ընդ երկնաւ հանապազ եղեն,
Ջախջախէ փըշրէ իբր ըզդիւրաբեկ անօթ խեցեղէն:
Բայց չի կարծըւի թէ սա ամէն բան տի՛ սպառէ ջընջէ
Որովհետեւ այդ բացառիկ կէտին ինք ձեռընհաս չէ:
Զի մէն մի իրաց բաղադրիչ տարերք բընականաբար
Քակտեալ մըթերին իւրաքանչիւրը յիւր նախկին համբար:

Ուր ամենայն ինչ բարւոք զեռեղուած կը մընան պատրաստ
Իբր ածիւն կամ հիւզ, հուսկ իբրու եթեր, մինչև ցընոր ազդ:

Գալով ձրգումի ու վանողութեան՝ օրէնք են և սայք,
Ոյք օրէնքադրին քաջ աբբանեկեն ըզցերեկ և ցայդ:
Օրէնքադրիդ այդ ամէն ազդ ազինք միշտ անուն կուտան
Եհովահ, Տէուս, Օթէոս, Աստուած, Ալլահ ու Եզտան:
Այդ կոչումներով բացարձակ պատճառ էն կը հաւաստեն,
Ու միշտ արժանի երկըրպագութեան յերկինս և աստէն:

Իսկ տեւողութեան կամ մըշտընջենի քանի՜ ծայր չի կայ,
Անվախճան կենաց յարաշարժ ուղիւց Ակն է ատիկայ:

Ուրեմըն ալ ո՞վ կերկրայի կըրկին տեսանել արեւ,
Մինչդեռ մեք ա՛յդչափ անմահ ըսկիզբներ ունիմք արդարեւ,
Ուստի թող դադրի ալ պարծենալէ զըզուելին այն մահ,
Եւ չի խըրոխտայ խըրտուիլակն անգոյ արկանել մեզ ահ:
Տեղի, նիւթ, չարժում, ձրգում և վանում՝ յաւիտենին հետ
Մինչ հանապազօր կը ծաղրեն զանի զեռ սին շահապետ:

Գալով բուն մարդոյն՝ ինչպէս յապագայն՝ նոյն յեռանդն
և սերկ,

է կամ արարած, կամ նոյն ըսկզբանց գումարին է երկ:
Արդ՝ թէ արարած և թէ սայց արդիւնք, փաստ ունիմք կըրկին:
Որ թէ մեռնի ալ, կարէ խըլըրտիլ յըստիպել հարկին:
Եւ քանի՜ յիշեալ վեց ըսկըզբունքներ վաղճան չը գիտեն,
Մարդն է՞ր աղաքաւ մասըն չունենայ այդ տեսակետէն,
Մինչ ունի իրեն զառամ հասակի յըսպառսւածն անգամ
Չանփոփոխութեան հոգեզէն ըղձից ըզգըրաւական:

Ուրեմըն ինչո՞ւ իւր նախատըպին ում կերկըրպագէր
Ձի կըրէ յինքեան ըզճըշգըրտատիպ և ըզբուն պատկեր:

Արդ սարսըռալու ի՞նչ առիթ կայ մեզ այն չիրմաց խորէն,
Որ ներքնուզիք են մեզ ազատարար յերկրի ժըխորէն:

Հանգչի՜ թող ուրեմըն հոն մահկանացուն իբրու մօրն յար-
գանդ,

Ձոր տեւողութիւնն ագան անագան տ'առնէ քար ու քանդ:
Եւ տի խարխալէ ըզմահկանացուի զայդ փուն գետնափոր,
Վեր կենցաղելոյ մինչ ահագնագոյզ դըռընչէ շեփոր:

ՅՈՐԴՈՐԱԿ

ԱՌ ԶԳՕՆ ՈՒՍԱՆՈՂՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԵՒ ՔԵՐՈՐԷ

Մերթ կը տեսնեմ շընչաւորաց մէջ ըզմարդ
Ամէն տեսակ անտեղութեանց դիմամարտ:
Րոպէ մ'անգամ չանցած՝ դարձեալ կը դիտեմ,
Տըխո՛ւր վիճակ, ըղորովին յետադէմ:
Իրա՛ւ, նախորդ առթիւ է ժիր նահատակ,
Րոպէ մը ետքն ինկած՝ ի գուր անյատակ:
Ուրեմն ազդու ի՞նչ դարման կայ այդ վերջնոյն,
Սովրիլ առէ՛ք արագապէս դուք ըզնոյն:
Ես սովրեցայ միշտ անձնական փորձերով,
Ի՛ր ամեն իժիր պարտիք սորվիլ դուք ձերով:
Քաջացարուք ձեռք բերելու մի դարման,
Եպերեղի ախտին զօրող վըտարման:
Րոտել պարտիմք ըզդեղորայս արտերէն,
Որ ձեր նախնիք նախահոգակ հարթեր են:
Բայց անվըրէպ դեղագիր մ'ալ ես ձեզ տամ,
Էին մըղման մըռել ընդ միշտ անտարտամ:



Հ Ր Ա Ի Է Ր

ԱՌ ՍԻՐԱՍՈՒՆ ՈՐԴԵԱԿՆ ԻՄ

Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԷՈԴՈՐԵԱՆ ՅԱՐՄԱՇՈՒ ՎԱՆՈՒՅ

ՎԱՐՃԱՐԱՆԷ՝ Ի ՏՈՒՆ

ՍԻՐՈՒՆ ՈՐԴԵԱԿ .

Մի՛ կարծեր թէ քո հայրդ ըզքեզ մուացաւ ,
 Բու կարօտըդ ինծի սառտիկ կուտայ ցաւ :
 Գիտեմ , ո՛րդեակ , թըղթիդ վերայ ու գըրիդ ,
 Ինծի համար չատ կը թափես մարգըրիտ :
 Բեզի ահա ձի ղըրկեցի խընդա՛ դուն ,
 Վըրան հեծի՛ր ըզգուշութեամբ եկու տուն :
 Շապիկ , բաճկոն , գուլպաներդ ալ ա՛նպատճառ ,
 Մաքուր , աղտոտ , մէկ քանի ջուխտ հետըդ ա՛ռ :
 Վարժապետիդ ուխտէ՛ որ շուտ դառնաս անդ ,
 Ուսմունքն ընտրէ քան կերխում , քան զադամանդ :
 Եւ մէկ քանի դասագիրք ալ հետ ա՛ռ դու ,
 Որ ըզբօսնուս և իրիկուն և առտու :
 Աղօթք ըրէ՛ երբոր ելնես դուրս վանքէն ,
 Ըսէ՛ , Ա՛ստուած , զիս պահէ չար տեղուանքէն :
 Մինչեւ հասնիմ Նիկոմիդիա հօրըս քով՝
 Դու պահպանէ՛ զիս երկնաւոր միշտ զօրքով :
 Բըրիստոսի խաչը սուր տուր իմ ձեռին՝
 Յոր յաջողիմ չարը վանել միշտ հեռին :
 Ասոնց նըման ոուրբ խօսքերով անընդհատ :
 Դէպ՛ի գիրկըս շարունակէ քո ճանրադ :

ՈՒՂԵՐԶ

Հ Ա Ր Ս Ա Ն Ն Ա Ց

ԱՌ ՄՏԵՐԻՄ ԲԱՐԵԱՅԱԿԱՄ ՈՒՔ

ՄԵՏԱՊԱՏԻՔ ՍԻՐԵԼՈՒԹԻՒՆ

Պակաս չըլլայ Բո Տիրապահ օթեւանէդ
 Ամեն բարիք , իսկ հակառակն ըլլայ անհետ :
 Կենցաղիդ մէջ երկնապարգեւ միշտ յաջողուած ,
 Օր երջանիկ , որդւոց , թուանց յորդ յաւելուած :
 Ձի խըմբովին գան կայտուելով գիրկըդ դիմեն ,
 Ըստուար մօրուաց թեղերդ ոսկի չափեն ձեւեն :
 Զարմ ու զաւակ պատըսպարեալ ընդ հօր և մօր ,
 Պարծանք Հայոց հանդիսանան հանապազօր :
 Եւ Տիրապահ տանըդ փառքը Տիկնաւդ ու Բեւ ,
 Արեւանման թող փալիւլայ երկնից ներքեւ :
 Որ Զեր փայլուն ընտանեկան այդ ընթացքէն ,
 Ամեն Հայեր իրենց պատշաճն օրինակեն :
 Բանի՛ երկիր կը հոլավի գիրկս եթերաց ,
 Զեր անունը կուգեմ մընայ միշտ անմոռաց :

ՅՈՐԴՈՐԱԿ

ԱՌ ԶԱՐԳՈՒՆ ՈՒՍԱՆՈՂՍ

ԵԿԵՆԵԱՆ, ՆԵՎՐՈՒՋԵԱՆ, ԳԱՐԱԿՕՋԵԱՆ

Եռածարաւ վաղվաղէ շուրթն 'ի վրտակ,
 Կըրթի ըզհետ արիութեան նահատակ,
 Եւ մրտաւոր հարըստութեան անյագ տենչ
 Նըւաղ ջանից ակնունիցի ոչ 'ի Ձէնջ:

Եթէ ակահ ուսանելիքդ էք դըմին,
 Անբաւ ճըգանց զըլանայցէք ոչ ըզմին,
 Նահատակաց մինչ վերջոտնել է ոճիր,
 Նոյն և նման ուսանելեացդ իսկ իժիր:

Եթէ երբեք դու և դադար դէպ եղեն
 Վասըն օգտի, բնութիւն ներէ հողեղէն,
 Բարունիք իսկ է գի ուրեք ընկըրկին,
 Որով ոգի կլանեն կըրկին երեքկին:

Ի այս իսկ յընթաց արդար խնդրի չափ, կոպար,
 Զի չեն դիւրել մակացութեանց առապար,
 Եթէ երբեք քաջալեր մեծ Զեզ պիտին,
 Անրսպառ սէր ժամանեացէ ճըշմարտին:

Նախախայրիս զոյս հասուցէք յայդ կըրթանս,
 Գայք գոյիւ չափ մատուցանել Ազգի Տանս,
 Ապենիազ և անյողդողդ այդ բարիք,
 Բուպէ ամէն յոր ուռճանալ նըկըրտիք:

Անշուշտ լերուք կըրթել զայդուոյդ ըզխաղող,
 Կարմիր ոտամբ կայտուել քաղցւոյն յորդ յողող,
 Էզի բաժակ փըրփըրադէզ 'ի ձեռին՝
 Օրերդ 'ի բուն մեղմէք ըզցուրտ Զիւներին:

Զօրացարո՛ւք ընտրել բարիս իրական,
 Եւ միքրոսքոր որ ընձեռէ դիւր ական,
 Ահաւասիկ հարթ անխոտոր ձեզ մի ահա՝
 Ներկայ վարժից ժամանելոյ փառաց սրահ:

Մ Ա Հ Ա Ր Զ Ա Ն

Երթ, ո՛ւղեւոր, լուր տո՛ւր մարդկան,
 Աստ վերելից ներքնուղիք կան:

Վըստահութեամբ թող գան մըտեն
 Ու չը խըրտչին ցըրտէն մըթէն:

Շանթէ արագ, քըթթել յական
 Կելեն գոգը արեգական:

Իսկ հաւտացողք ասկէ տարբեր,
 Կիջեն տեսնել զիւրեանց Կերբեր:

Մ Ա Հ Ա Ր Զ Ա Ն

ՍԻՍԳ Տ՝ ՍՍՐԳԻՍ ՔԱՆՍՆՍՈՐ

Առիս մատի՛ր, ա՛յցելու,
 Ի լուր բանիս լու 'ի լու:

Զիք որ չիցէ անցաւոր,
 Թէ մանկիկ թէ ալեւոր:

Թէ բիրտ և թէ գըրգասուն,
 Թէ տոհմիկ թէ թագազուն:

Համայն ագան անադան
 Աստ հողանալ գըլին գան:

Եւ գըտանել յիս նըկուղս
 Ռահս ըստորէջս ամպաջուս:

Դրուժանն ընդ մին 'ի գեհնն,
 Արժանն ընդ միւսն ուր կայ էն:

Ընդ որ յերկնից հարսանիս
Թռանի Աւագ Տ. Սարգիս:
Թողլով արժան ինձ ապուռ
Վէ՛մ, ոսկր, ուտի՛ճ և մամուռ:



ԱՂՕԹՔ ԱՌԱԽՕՏԵԱՆ

Ո՛ր, որ 'ի գահոյս քառակերպարան
Տիեզերակալ նիստ բազմիս անեղ,
Եւ ընդ ապակեայ ընդ վըճիտ տարերս
Իսպառ զականես դու զամէն սահման:

Գու զամպագումարս անծիր եթերին
Եւ ըզբոցեռանդ հըրագայր ըզգունտ
Նաւ օդայեց զանգումածոց թաւալ,
Թորս 'ի բընակաց չանտեսես ըզմին:

Տիեզերք 'ի քուն, ոչ է նինջ 'ի քեզ,
Լոյս են փեղ մըթինք, զանուրջ և զերազ
Զըննես անքըթիթ, և՛ ամէն արշալոյս
Պըճնես ըզլերինս յերփներանգ բեհեզ:

Լիաբուռն անդէն կայլակօք ցօղոյդ
Բոյլք մարգարտայեռք բուրկենից բիւրից,
Ի՛ առ սըղոխդ հեղիկ ծիղ ըստ ծըղանէ
Կըքին 'ի պաշտօն գերաբուն լուսոյդ:

Տեղ ըզնոյն տեղալ յայս մեր սերտարան
Հաճեաց Տէ՛ր, յանուն խաչասպանդ գառին,
Համագոյակցիդ զիմաստից զողով
Զե՛ղ և զայս արփի ցըդուն և դարան:

Տեղ 'ի նոյն թացցես ըզմեր դասատուս
Եւ դարաստանիս սատարաց զերամ,
Զի են որ բանիւ և են որ արդեամբ
'ի քէն մըտառիկ նօթճեն մեղ ուսմունս:
Արդ փոյիներամ մանկըտույ զաղերս
Ընդ Սերոր փերոր յալելուս խառնեալ,
Ըստ ամանակաց տարեցոյց անուոյդ
Կալ զԱկնըդ անքուն անբաժ 'ի վայրէ՛ս:

Առանց խորհելու գործըւած գործը յաջողի ալ նէ,
Իւր մըրցանակը չէ թէ գործողին՝ այլ դիպումածինն է.
Ուստի խորհելով գործըւածները չը յաջողին ալ,
Յանցանքը քեզի վերագըրելով պէտք չէ ամընալ:

Ճըշմարտախօս մարդու գաղաթն անշուշտ եմ որ ծակ
կըլայ,
Զի ամբարիշտ մարդոց կուռիք վրան կիջնայ ու կելայ.
Բայց արեւն ալ իւր ճաճանչը լուսանցքէն ներս կարճըկէ,
Եւ անարատ լեզուին տունը լիապատար կը լուսէ:

Մըրցանակաց ծանրութիւնքը ամեն ատեն
Զեռք բերելուն ծանրութեանցը հաւասար են,
Ուրեմըն զայն ի՞նչ ծանրութեամբ շահել կամիս,
Այնչափ ալ ծանր աշխատութեանց պէտք է տանիս

Ձըկայ ա՛յնչափ անմիտ անձ մը երկրիս վերայ ,
 Որ մըտացին բան մ'ալ անկէ չը սովորենայ ,
 Ուստի անխելք անձը միայն անիկայ է ,
 Որ զանուսը գոռոզաբար կարհամարհէ :

Առանց ուսման ընտիր վարքն ալ անգին բան է ,
 Զոր լաւ անձինք վեր կը դասեն ամեն բանէ .
 Բայց երբ ուսմունք ու գիտութիւն յաւելնան անդ ,
 Ըսկըսանի փայլ հատանել քան զադամանդ :

Բարի վարքը սիրտ գրաւելու բաւական է ,
 Թէեւ առանց գիտութեան և ուսման ալ է .
 Բայց երբ երկու չըքնաղներն ալ գան միանան ,
 Տեսնողները պիտի ապշին ու հիանան :

Մեղադրանաց արժանի ա՛յն ղեկավարն է ,
 Որոյ ձեռքէն երբ ալիք մը սամին առնէ :
 Գործին ձեռքը ժայռերու մէջ բըրդըճկի ալ ,
 Քաջ ղեկավար կը ճանչցըւի ինքը դարձեալ :

Ըսքանչելի գործ է կիրքը սանձահարել ,
 Զէ թէ զանի բուն արմատէն քանցել հանել ,
 Մարմնոյ հաճոյք վայելելը յանցանք չէ մեղ
 Եթէ գերի չը յաջողի վարել ըզմեզ :

Ձըկայ ազնիւ ու Սուրբ իր մը երկրիս վերայ
 Որ սըրբապիղծ կապտիչ մը ալ նա չունենայ .
 Նոյնպէս անձ մը ս'ըչափ ընտիր ըլլայ ալ նէ ,
 Դարձեալ պատիւն ապահով չէ ժըպիրճ յառնէ :

Քո թըշնամիդ է կամ քեզմէ զօրաւոր ,
 Կամ քան ըզքեզ ալ փանաքի և անզօր .
 Թէ զօրաւոր , պէտք է անձիդ խընայես ,
 Իսկ երբ անզօր , վըրէժ հանել ամաչես :

Զար ընկերէ հեռանալուք մե՛ծ շահ է ,
 Բայց կը ոխայ՝ երբ զըզուիլուք կըռահէ .
 Ուստի ատանկ առթի մէջ խելք բանեցուր ,
 Քան զինքդ անկէ , զանի քեզմէ հեռացուր :

Քեզ բընութիւնն ի՛նչ ոյժ տըւաւ՝ գործածէ՛ ,
 Խիստ չը հոգնած՝ գործածելէ դադարէ ,
 Գործածելու երբ պէտք չունիս չափազանց ,
 Ո՛րն ալ է նէ , զայն գործածելն ըրէ՛ զանց :

Թէ ծուլութիւնն ու դըրամը յաշխարհէս
 Բոլորովին անհետ ընել դու կարես ,
 Ամեն տեսակ աշխարհաւեր չարութիւն
 Անհետ կըլլան՝ մատնըւելով հովերուն :

Ձը բարկանա՛ս ոչ քեզ վնասել կըրցողին ,
Ոչ ալ բընաւ ձեռքէն բան մը չեկողին .
Զի թէ կըրնայ , խելք չէ զանի գըրգըռել .
Թէ չի կըրնար , ալ ի՛նչ պէտք է կիրք ելլել :

Յիմար է այն հիւանդը որ դեղը չառներ ,
Տեսներով թէ՛ դեղ տըւողն ալ ունի ցաւեր .
Զի բըժըշկին խօթութիւնը իրեն փոյթ չէ .
Այլ դարմանին զօրութիւնը , թէ բուժի՞չ է :

Հարըստութեան նիւթ համարուած ի՛նչ որ կայ ,
Բարի բան մը կարծողին քով խելք չի կայ .
Երբ տեսնէ որ՝ կը մըտնէ միշտ նոյն բանը
Լաւերուն ալ վատերուն ալ գըրպանը :

Նիւթական ի՛նչ բարիք որ կայ նէ ,
Բողոքն ալ կոշտ երկրի յատակն է .
Թէ զանի ձեռք բերել կը խընդրես ,
Պէտք է միշտ պեղես ու փընտըռես :

Դիցն ալ ձեռքը չէ աւրել զանիկայ՝
Ի՛նչ որ գրուեցաւ քո ճակտին վերայ .
Զի զայն գըրողն ալ ոչ ուրիշ դպիր ,
Ազատ անձնիշխան դու ես գըրագիր ,
Ալ ի՞նչ երեսով աղ՛ղակ կը բառնաս ,
Եւ յանըզգաստից դու քեզ կ'սպառնաս :

Թէ սովորոյթն երկրորդ բնութիւն է իրօք ,
Հաւնած բնոյթը կըրնայ շահիլ ամեն ոք .
Առանց վարժչի , նաեւ առանց վարժատան՝
Իրեն ազատ մարդանքները զայն կուտան :

Թո՛ղ որ ուրիշ բերան մը քեզ ներբողէ ,
Գովեստն ասուպ մ'է . կը փախչի խընդրողէ .
Եթէ չըլլա՞ս անոր խելառ հետամուտ ,
Ինք կ'ստիպուի ընթացակցիլ քայլերուդ :

Գետինն եղած երեսները չեն կոխեր ,
Ցածուն տեսքէն կը փարաւին ժանտ ոխեր .
Խոնարհէ՛ միշտ թէ կը խընդրես բարձր դիրք ,
Երկրի տակէն ալ կը թըռչիս դու երկինք :

Ըստակ չըներ գըթելէ ետքն ըստըջանքը ,
Բայց անգին է չի գըթելու նախորդ ջանքը ,
Սակայն մարդոյն լոկ այդ ջանքն ալ բաւական չէր ,
Երբ չունենայր շըրջա՛յայեաց տեսնող աչեր :

Կամ կըրիցըդ դու կը յաղթես ,
 Եւ կամ անշուշտ անիկա քեզ .
 Ուրեմն արագ զըսպէ զանի
 Որ քեզ 'ի փնաս չը զեղծանի :

Ի՛նչ որ արագ կըրնայ ձըգել մարմինն ուժէ ,
 Հարկաւ անոր հակառակը պիտի բուժէ .
 Ըստամոքաց ոյժը կ'ընկճէ ուտեստ հարուստ ,
 Ուրեմն անոր հակառակն է կերէ փախուստ :
 Զուր գինեխառն ու չափաւոր բանջարեղէն
 Այդ դժժնդակ ախտին համար ընտիր դեղ են :

ԻՆՔՆՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻՅԱԶՈՒՆՔ

Փովեստից արժանի այն գործօն էակն է
 Որ զամեն գործոց փայլ իւրայնով մըթագնէ .
 Եւ խընդրած չափովը իւր վարկն ու արժանիք
 Զեռօքը կերտելու գըտած է ըզգաղտնիք :

Տոյ ընտիր գիւտովը կանուխ կամ անադան
 Յաջող ելք ունեցող թէպէտ և սակաւք կան ,
 Բայց բոլոր աստղերը լուսափայլ մէկ արեւ
 Իրաւամբ ըսքողել կը բաւէ արդարեւ :

Եւ այս եթէ մի առ մի յուշ առնել մարթանամ ,
 Յարտասուս ցընծութեան Հայ աչեր կը թանամ ,
 Յորոցմէ երկուքին յերեսաց Թուրք Կայսեր
 Վայելած սիրոյն պէս անյողդողդ ո՞ւր կայ սէր :
 Տսոնցմէ մին կանխաւ յարժանին իւր տապան
 Կոթողեց ինքնազօր արարքներն անխափան ,

Եւ միւսը արդէն իսկ՝ հիացմա՛ն արժանի ,
 Յօգուտ իւր վեհ դիտին լուռ ու մունջ տարժանի :

* Եւ արմանա՛ց բան իրօք , մականուն զուգադէպ
 Զերկուսին յիշելու մեզ առիթ տայ ըստէպ .
 Մինակ ա՛յս , քաւ երբէք , այլ հանձար և կորով
 Երկուքն ալ ցուցին մեզ անձնական գործերով :
 Շրկողին հաւասար հաճոյ Թուրք Կայսերաց ,
 Մէն մի Սայց զիւր պարտիս ցուցաւ քաջ վըճարած .
 Այս առթիւ և խոհուն Թուրքիոյ Վեհապետք
 Մեծամեծ պաշտօններ յանձնելու տեսին պէտք :

Տրդ այս մեծ արժանիք ոչ ուրիշ յաղբերէ ,
 Այլ մարդոյն ճըգունքն է զոր յառաջ կը բերէ ,
 'Ի զուր գողն այդ գանձուն հատանել գայ ական ,
 Բառնալիք բեռը չէ կորացեալ իւր թիկան :

Շոր սերունդ Հայկազանց ուսնի թող 'ի սոցունց ,
 Քան բախտի մընալոյ՝ իւր ջըղաց ինք տալ ցունց .
 Ակօսած արտերը թող ջըրէ նախ քըրտամբ
 Եւ ապա յեթերէն խընդրէ շաղ ու թուրմ ամպ ,

Փորանջիւք և կոծովք բաղխել դուռն եթերաց
 Թերամիտ ու դանդաղ գործ է միշտ տըխմարաց ,
 Բայց գործօն ձեռքերու ուր ճըգունք ընկերեն ,
 Զականող աչքերը անդ յաւերժ կը գերեն :

Տրդիւնք է կորովոյ ուրեմն բաղդ մարդոյն ,
 Եւ յաջող միշտ ելից չիք ուղի քան ըզդոյն .
 Բայց կորով ոչ եթէ լոկ բազկաց ու թիկան ,
 Այլ ոգւոյ և սըրտի , և մըտաց և ունկան :

Տառարեալ ձեզ վարժիչ այս երկեակ մուսաներ ,
 Իցի՛ւ թէ ամեն Հայ ասոնցմէ ուսանէր
 Ինքնիրեն թէեւ առած թըռչելու հընարքը ,
 Բարձր դիրք բըռնելու անկաւոր արարքը :

* Մին Գազալ իսկ միւսը Գազալեան :

Շւ դարձեալ Ասոնցմէ զոր ինչ դուք չէք յիշեր ,
 Կըռահել ջանացէք ամեն տիւ ու գիշեր .
 * Մուսայից մին նընջէ ընդ յարկաւ Տեառըն Տան .
 Միւսը փայլ հատանէ յԱրքունի Պալատան :
 Ծիւրիցըս երանի զՈյս ծընող Հայ ազին ,
 Զի ընտիրքն 'ի ծննդոց 'ի կատար յայս հասին .
 Ընդ հըզօր հովանեաւ Օսմանեան պերճ գահուն
 Հանապազ շահելով բարձ , պատիւ , փառք անհուն :
 Փութացէ՛ք , Հայկազունք , ըզսերունդ ապագայ
 Սոյն ոճոյ մարգելու 'ի ճըգունս յարակայ ,
 Որպէս զի Ասոնց պէս մեծանուն միշտ Հայեր
 Ինքնօգնակ թըռիչովք բարձրանան մինչ յայեր :
 Տւասիկ անվըրէպ ընթացից հարթ ուղի ,
 Կը հասնի իւր ըղձից ո՛վ ընդայն միշտ ուղղի .
 Հարկ չէ բախտ փընտըռել՝ կը թաքչի նա 'ի քեզ ,
 'ի խընդրեւղ ըզնա բայց միշտ ձեռքէ կը հանես :
 Տահաւոր զայս խըրատ ոսկեճոյլ իրերեւ օղ
 Իցի՛ւ թէ Հայն ըլլայ ականջը միշտ կըրող .
 Փոխանակ ժըտելու օգնութիւն յընկերէ ,
 Իւր մըտաց կորովը թող ճըգանցն ընկերէ :
 Տյս կերպիւ փայլեցան ինքնօգնակ վեհից տունք ,
 Հոգ չէ որ կը թըւեն գոյս ձեռաց մեր մատունք .
 Իսկ նոցին նախանձորդք կ'զջարին ընդունայն ,
 Զի դիւրաւ իմ մուսայք կ'զգետնեն զամենայն :

* Գազազ Ամիրայն որ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը ննջէ :

ԳՈՐԾՈՆ ԶԵՌԱՅ ՊԱՏՐԱՍԵ Է ՀԱՅ

Կ'օժտէ երկին հանապազօր ա՛յն անձեր
 Ոյք զանարդար գոյս բընաւին չեն գանձեր
 Այլ կը ճըգնին յաւէտ քըրտամբ երեսաց
 Զեռք բերել միշտ պատիւ և վարկ և ըզհաց :
 Կուտայ մարդոյն ուզածը՝ չի տընտընար .
 Բայց անվըրէպ ձեռքն առած մի կենդինար ,
 Քըրտանցը հետ կը չափչըփէ իղձն անոր ,
 Ու կը դադրի նըպաստելէ ուրանօր
 Մարդոյն քըրտանց յորդ անձրեւը կը դըլայ ,
 Կուզէ՛ ողբայ , կուզէ տըրտմի , կուզէ լայ :
 Այս պայմանաւ երկնի վերայ եռալոյս
 Պէտք է դընեն յապայս մարդիկ իրենց յոյս :
 Ամեն մարդիկ կը բաղխեն դուռն եթերաց ,
 Բայց սակաւուց և եթ , այն ալ կիսաբաց
 Մուտք կ'ընծայուի յանըսպառ գանձ ու մըթեր
 Ում ակն ունել բանականին մինչ մարթ էր :
 Մի՛ զանարդար գոյս բարի ոք յիւր ամպար
 Զեռեղելու ամպարըտէ վայրապար .
 Այլ գայն և եթ՝ զոր ըստ արդար նըժարին
 Երկինք իրեն ընձեռելու յօժարին :
 Յորժամ գանձը լիով չորթել նըկըրտիմք ,
 Պարտիմք նըժարն հակակըռող աալ քըրտինք ,
 Ինչպէս քանի՛ քանի՛ անձեր այս ճամբով
 Իւրացուցած կը գըտանեմք զոսկւոյն բով :
 Ի՛նչ սոսկական մարդիկ ցուցան մեզ յաստիս ,
 Որ պայմանացս իրացուցին հաւաստիս :
 Յեռանդն անոք և անտերունչ պատանի ,
 Զարդիս բազմաց ակնածելի գըտանի ,
 Զի դրամ , հասոյթ , կալուած ու վարկ , և յիւր տան
 Պատիւ , պերճանք , փառք ու կազմած կը վըխտան :
 Բայց ինք դարձեալ խոնարհաբար իւր դերի
 Անկաւորը կը կատարէ անթերի :

Ոյր վեհ ոգին սոյն տաղերացս 'ի կատար
Բիւր արժանեօք որոշեցաւ ունել թառ :
Ներկայ տաղիս իմաստից քաջ յարացոյց ,
Ինքօգնութեան ամեն պայման յանձն եցոյց :
Խոնարհ դիրքէ վերաթեւել բարձր կայս
Օրինակէս թող պատկերեն միշտ 'ի Հայս :

Զարդիս ուշիւ կ'ունկընդըրէ յիւր թառէն ,
Նիթէ իրեն ուղղեալ կականք արդար են ,
Անդէն և անդ սրբաթըռիչ գերթ արծիւ՝
Որբոյն գըթով , իսկ անկեւոյն միշտ հացիւ
Թեւատարած կը ժամանէ յամեն վայր ,
Ինքնօգնութեամբ լուսափայլող ահա՛ Այր :
Ըզտուն որբոց թող ամք ժըտին քայքայել ,
Կանգնել մըրցի դայն Յակոբեան Միքայէլ :

Զարթիր , Պէ՛գճեան , ու դամբանէդ դուրս հայէ՛ ,
Զի պարզամիտ ու սոսկական մի Հայէ
Դարձեալ Քեզ պէս բուսաւ իրան վեհ մարդու ,
Գոլ հոգատար Հայ սերընդեան՝ ինչպէս Դու
Ընդհանուրին կը հոգայիր ամեն բան
Արդ կը հանգչիս Քեզ արժանի մի դամբան :

Իսկ դեռարոյսն յիւր հեռատես դիտակէ
Լուրջ հայեացքով թող Զեր իղձերն առակէ ,
Եւ Ազգային անկեւանոց խարխուլ տան
Միշտ այսպիսիք նեցուկ կանգնին յաւիտեան :
Սայք յորդ քըրտամբ , Սուլթանն հացիւ ու մըսով
Կ'օժտեն՝ զանկեալս՝ զի չը տեսնեն երբէք սով :

Նոր Հոգատար , նոր տուն , նոր ոճ , նոր մառան
Յաղթահարել յաջողելով ժանտ ձըմբան ,
Տան վայելել միշտ հոգալեաց յայդ յարկի
Քաղցր եղանակ գեղածիծաղ արեգի :
Այդ ընթացից Հայք ըղձանան ոչ մի դար ,
Այլ արեւուն ցըզառամել անդադար :

Ի Ն Ք Ն Օ Գ Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ի՞նչ չահ հովէ ծոյլ ու տըգէտ նաւապետի
Եւ կամ բախտէ՝ դատարկասուն մի անմըտի :
Հովն ու քամին չէ անհրաժեշտ ա՛յն լուրջ մըտաց
Որ զիւր նաւը լոկ շոգւով ալ վարել գիտաց :
Ի՞նչ պէտք է բախտ կամ յաջողութեամբ գործօն անձին
Որոց դերը երբ կըզօրէ անձամբ անձին :

Մինչ կարացեր ձըգել առ քեզ զաչս ու սըրտեր ,
Յայնժամ բախտէն ըսպասածը քեզէն գըտեր :

Զըստուգութիւնդ նախ Գաղազի դերէն ուսիր ,
Դաս մ'ալ գոր տայ արդ Գաղազեան մի Հայ Միւշիր :

Սոքա բախտի՞ն յառաջացան թէ արժանեօք ,
Խըղճատութեամբ պատասխանէ թող ամեն ոք :

Զեմ վըշտանար զի այսպիսիք հազուադիւտ են ,
Այլ զի՛ բազումք կերպարանիլ Սայց չը գիտեն :

Ո՛վ Հայկայ ճեռ , եկ այս տաղէս արագ դաս ա՛ռ ,
Որ ինքնօգնակ Դիւզազանց պար չըլլայ ցանցառ :

Վառին ոգիք ձեր կենդանի մի խըլըրտին
Ու չը թողուն տաղերս ամօւլ և ապարդիւն :

Այլ բանաւոր արտօրէից բերք հասկաթուռ
Ըզմեծափառ հարցեն Արանց սով առաթուր :

« ՈՉ ԱՅԼ ԻՆՉ Է ԶԱՐՆ , ԲԱՅՑ ԱՍՊԱՐԷՋ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆ »

Քաջութեան ճաշակը կղզայ՝ մարդ ,
Երբ չունի ժանտաժուտ դիմամարտ ,
Բընաւ չի տուգանիր քաջարին ,
Այլ ժըպիրհ շարժառիթ պայքարին :

Ծանրութիւնը իմաստութեան կեղեւանքն է
 Զոր չարաչար փրտութենէ կը պահպանէ
 Իմաստունը գիտնոց ի շարս չերեւի թող,
 Դժբախտաբար զանի յորժամ ի բաց եթող:
 Թէև գանձէ մըտացը մէջ զամեն տաղանդ:
 Զես գըտաներ հընդիկ համեմա և կամ աղ անդ:
 Թող չափչըփէ զերկին, զերկիր և զամենայն,
 Դարձեալ իրօք թեթեւօղիկ միմոս մ'է այն:

Վ Է Մ Ս Ր Բ Ա Տ Ա Շ

Միշտ այցելուաց արասցես ազդ,
 Նիկողայոս Մելքոնեան աստ
 Մընայ օրհնից այց այսր հըպին
 Ցորչափ զերկիր տածէ արփին:

Որոնց հետ ալ ունենաս դու վէճ ու կազ,
 Պարտիս գիտնալ, զի բաժանին երեք կարգ,
 Կան որ քեզի համազօր են ճիշտ ու ճիշտ,
 Որով վիճիդ մըթին կըլլայ ելքը միշտ:
 Կան որ հրգօր են հաւաստեալ քան ըզքեզ,
 Խենթ ես իրօք երբ անոնց հետ ալ կազես:
 Կան որ քեզ գէմ բերան բանալ չեն կըրնար,
 Ա'լ անոնց հետ չափուելու ո՞վ չամընչնար:
 Ուստի վէճը հասուն մարդոյ արարք չէ.
 Խեղացութիւն, հանելն է զայն յականջէ:

ԲՆԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Սէր առ Աստուած հաստարմատ ու անթերի
 Ինչպէս 'ի սիրտ մահկանացուաց մըթերի,
 Մինչդեռ Անոր իսկութեանը չեն ակահ
 Եւ չեն ճանչած զԱյն աստուածոց գերադահ:
 Արդ կամ հասու Անոր լիով և կամ ոչ,
 Երկուքով ալ առ ինչ պատգամ մեծագոյ
 Իսրայիլի կը որոտայր մերթ Մովսէս՝
 Քանդակելով 'ի վիմարդեայն 'ի քարտէս:
 Եւ զոր ապա հուր բարկութեամբ, 'ի մեծ գեղջ
 Փըշրել փըշրած՝ կը զականէր զանոր շեղջ.
 Ուսաւ ընդ փոյթ զի Իսրայէլ կարող չէր
 Սիրել սըրտանց զոր լիովի ոչ ճանչէր:
 Սակայն ծանօթ սիրուն իրերն անհամար
 Արդեօք վայրկեան մ'արհամարհող կա՞յ յիմար.
 Լաւ չէ՞ր ուրեմն այդ բարութեանց համօրէն
 Քաջ գիտնալ թէ ըստոյգ աղբիւրն է Որ Էն:
 Այդ ըզգացմամբ երբ մըտաց ական յԱյն յառի,
 Յայնժամ Աստուած մարդոյն հետ կը բարբառի
 Իմանալեաց միջոցաւ, ոչ այլ կերպիւ,
 * Ինչպէս խօսած է բազմաց հետ բիւր առթիւ:
 Զոր օրինակ մի սովալլուկ եղկելի
 Դատարկ մառանն յորժամ տեսնէ բարելի,
 Կըզգայ հարկաւ զի հայթայթող ձեռք մը կայ
 Յանձանթից իսկ կը սիրէ զանիկայ:
 Ըզգալապէս բարեաց գումար միշտ ոսկին
 Համարելով, կը զոհէ այնմ իւր հոգին.
 Գիտնալով իսկ, երբ անհետի յերկրէ հաց,
 Քանի՞ կ'արժէ այն առեմը ոսկւոյն գանձ:

* Ինչպէս հեթանոս փիլիսոփաներէն շատերուն հետ. որպիսիք են. Սոկրատ, Պլատոն ևն, ևն:

Ուրեմն ընդէ՞ր հեղգայ սըրտանց սիրել զԱյն ,
Երբ հաւտայ թէ էն կ'ընծեռէ զամենայն .

Ոչ մերթ ընդ մերթ , այլ իբրու գետ անզըրաւ
Յորդահոսան գայ վըտարել ըզծարաւ :

Այդչափ յերկնից օժտեցելոց գըտակաւ
Պիտէ՞ր պատգամ առ Տէր սիրոյն աղագաւ :
Խաբի՛ս , Մո՛վսէս , զի չէր այն լոկ պատուիրանք ,
Այլ ապերախտ մարդկան և խիստ երգիծանք :



ՃԸՇՄԱՐԻՏԸ ԶԵՂԱԾ ԲԱՆԻ ԿԵՂԾՆ Ո՞ՒՐ Է

Խարդախանաց յորժամ լիով միտ դընեմք ,
Կեղծին պատճառ իրականը կը գըտնեմք :
Ոսկի արծաթ՝ երբ չը կային զուտ դըրամք ,
Ո՛ւր լըսուած էր հընչուն գրամոց խարդախանք :
Արդ զի դըրամ ձուլի մետաղ թանկագին ,
Խարդախանք ալ 'ի դրամանենդ կը յանգին :
Թող կազմ կենան թի ու տապար , կախաղան ,
Դարձեալ նենգիչք իրենց դերը կը խաղան ,
Աստուածութիւնն ալ ազատ չ'է յայդ դերէ ,
Զի ներկայի չընչաւորէ , նիւթերէ :
Կը զիջանի խեղճ մարդկութիւնն անխօսուկ
Պաշտելու ալ մինչեւ անգամ կով ու մուկ :
Բայց ատով իսկ չեմք վըհատիր մենք բընաւ ,
Զի Աստուծոյ գոյութիւնն այդ հաւաստեալ
Համանըման կ'արտափայլի հուր տարեր .
« Զըջմարտը եթէ չ'ըլլար , կեղծն ո՞ւր էր : »



ԿՈՒՍԱԿԱՆ ԿԵՆՑԱՂԸ ՏԱՆԵԼԻ՞Ք

Ծանկականի հուրը երբէք չի զայրանաք
Ըզգացումներդ զուսպ պահելու մինչ կայ հընար .
Կրից հըրդեհը չիջուցանող յորդառատ ջուրդ
Պէտք է ըլլայ միշտ ողջամիտ մաքուր խորհուրդ :
Եթէ վըրադ հագար մէկ մը այդ պինդ զըրահ ,
Ջեռեալ իգի սուր փըքինէն չիք քեզ մի ահ .
Այդ քո զրահին բընաւ դէնք մ'ալ չի թափանցեր .
Թէեւ ժըխտել կը նըկըրտին անուս անձեր :

Եկան մարդիկ որ կուսական կենցաղի մէջ
Ծանկականի մոխրոտեցին ըզհուրն անչէջ ,
Քա՛ւ թէ դեղով դետ ներքինի , այլ ճիշտ ու ճիշտ
Իմաստասէր ըսկըզբանց մէջ յածելով միշտ :

Մարմնոյ հաճոյք չէին յիշեր առ 'ի հեշտանս ,
Այլ բարոյից պարապէին միշտ 'ի կըրթանս ,
Ու խորերը մերթ սուգելով գետ քաջ լուղորդ ,
Ըզմայլարար գըտանէին անդ սընունդ յորդ :

Ամուսնական ուխտի անգամ չըզգային հարկ ,
Զի բընութեան զուսպ ունէին զերասանակ՝
Ոչ թէ ուխտիւք , կամ կուսակրօն փառաց համար ,
Այլ քաղցուալից և կամաւոր իբրու յիմար՝

Յափըշտակեալ կը յառէին յայն գիտելիս ,
Որոց յաւէտ օրերն ի բուն կային 'ի լիս .
Եւ այդ չըքնաղ մակացութիւնք , այդ ըզմայլանք
Հակաբնական կարծեալ կենցաղն հանին 'ի յանդ :



ՆԿԱՐԱԳԻՐ ՄԵՌՆԱԼ ԽՂՃԻ ՏԵՐ ԱՆՁԻ

Երբ խղճի սուր խայթոցը բըթի մարդոյն,
Ա՛լ գազան չի գըտնուիր խեռ քան ըզդոյն.
Զըսպելու համար ճիւղն հազար պարան,
Քիչ կուգայ և երկաթեայ պատըսպարան:

Դըժոխոց կատաղիքն ալ ժանտ կըլափէն,
Սահմըւկած՝ լեղէպատառ կը խուսափեն,
Կըրճըտող ժանիքովը մահ կ'սպառնայ
Սովալըւկ գայլոց պէս ալ յաճախ կ'ոռնայ:

Ոչ սեռի գիտէ խնայել, ոչ ընտանեաց,
Զամաչեր թէ քարոզի վերայ տանեաց,
Արարքներն ըսպառ ըսպուռ են գահավէժ,
Ու գործած ոճիրներէն գոհ է յաւերժ:

Բայց խղճի բըթած խըթանն երբ յեսանի,
Ու պատեհ առթի մը մէջ խըթէ գանի,
Սըրտաթուռնդ ըզգաստացեալ՝ զետ նոր անհատ
Արտասուռ թորէ զկըրծովք մարդարտահատ:

Ուրեմըն խղճի խայթը ի՛նչ մեծ ոյժ է
Որ ըզմարդ ա՛յդչափ արագ փոխել ուժէ:
Զիրք մ'է այն կամ ՚ի բընուստ և կամ յերկնէ.
Զուսպ առնելն ու զայրագնել իւրեան ձեռքն է:

Անոր մեղմ ազդեցութեանց այնինչ անսայ,
Դառնալն սիրտ սիրուն գառնիկ յաճախ տեսայ.
Ըսթափիչ սակայն ազդիցն երբ անսաստէ,
Կատաղի ճիւղալ մ'ըլլալ կը հաւաստէ:

Եւ ապա կը փոխի մարդն արագ արագ
Ժահադէմ՝ դըժոխախեռ մի շունչ վայրագ.
Զատամուռն կըրճըտէ միշտ արիւն թաթախ:

* Կատաղի շան վախճանով նեխի անթաղ:

* Կատաղած շանց կեանքը սատկեցնելով կը վերջանայ յաճախ:

ԽՐԱՏԱԿԱՆ

Քեզ վընասողն այր բարի՞ էր, մի՛ հաւատար.
Զա՞ր էր, ուրեմն աղաղակ բառնաս անարդար:

Ի՞նչ կ'սպասուի քըստմընելի ժանտ իժէ,
Խոցել և եթ կը ժըպըրհի երբ ուժէ:

Բայց քաջ տոքթորը հատեալ ըզգլուխն ընդ տըտան,
Լոկ իրանէն զօրացուցիչ մերթ դեղ տան:

Սովրեցընել ջանալով քեզ ի մի բան,

Որ իժէն ալ կըրնաս օգտիլ անխափան:

Սակայն պարտիս ունելի մ'ու սուր մըլրատ
Իժերու մէջ պատրաստ պահել անընդհատ:



Եթէ ԲՆԱՊԵՍ ԵՒ ԵԹԷ ԳԵՐԲՆԱՊԵՍ ԿԱՅ ՄՆԱՅ ՎԵՐԿԵՆՑԱՂԵԼ

Կամ յԱստուծոյ կերտեցանք կամ նուրբ յեթերէն,
Ինչո՞ւ ատոնք ըզմեզ կըրկին չ'արտադըրեն,

(¹) Մինչ Աստուծոյ և եթերին չի տիրեր մահ,
Ըստուգութեանս զաչացուք ալ գըտան ալահ:

Կազմածներ չեն Տէրն ու հիւլէն որ քայքային
Ու անհետէն մեր հաւատքը յարակային:

Պահ մ'ընդունիմք զի ծընունդ է մըտաց Որ էն,
Բայց ըզգալի տարերց ըսկիզբ ջըրի՞ հիւլէն:

Եկ այդ հիւղն ալ պահ մը սեպեմք մըտացածին
Եւ հաւատամք սոսկ առ աչօք տարրացածին:

Ինչ որ գամ մի խըլըրտեցաւ մեղ ակներեւ,
Ընդէ՞ր ելնէ կըրկնութեանը յոյսն ի դերեւ:

[1] Պարզ ասերը յաւիտենականութիւնը ընդունուած է:

(2) Ոչ ի չգոյէ ըստուգեցաւ տարրանալ ինչ,
 Եւ ոչ տարերց հաւաստեցան դառնալն յոչինչ.
 Ուստի ո՛վ որ ոչընչութեան հաւատք տածէ,
 Նա հաւաստեալ մըտամոլար և բախած է:

Արդ խելքէ դուրս իրօք օտար բան մը կա՞յ նէ,
 Այն ալ մինակ մեր երազած ըստոյդ մահն է,
 (3) Ոչ զինքն Աստուած և ոչ ըզմեզ կամ պարզ տարրը
 Կարէ ջնջել, տեղն յաւելլով այն օտարը:

ԲԱՐԵԿԱՄ ԸՆՓՈՓՈԽՔ՝ ՎԵՐՆ ԸՍՏՈՒՆԸ՝ ՎԱՐՔ ՓՈՂ

Ճըշմարիտ բարեկամ եթերաց մէջ Աստուած է,
 Իսկ յաստիս արքունի դըրամատան դրոշմածն է.
 Զի տառնց երկուքն ալ՝ մէկը յերկնից, մէկն աստէն
 Քո արդար պիտոյքը հայթայթելու պատրաստ են:
 Բայց օր մ'ալ երբ ատոնք յանկարծ քեզմէ հեռանան,
 Կէտ առ կէտ կը դադրի երկնատեղաց մանանան.
 Եւ դու ալ կ'ստիպուիս լորամարգեաց փոխարէն
 Պարենըդ պաճարաց պատրաստելու փուտ խարէն:
 Ըզպարտիս հատո՛ միշտ թէ առ Աստուած թէ յոսկին,
 Զի բերոցդ արտորայք երաշտահար չը պասքին.
 Խոռնկ անոյշ առ Աստուած և խընայումն ի մետաղս
 Անպակաս առնել միշտ թեւադըրէ ներկայ տաղս:

[2] Անուրանալի ստուգութիւն մ'է:

[3] Միեթարեանց ընդարձակ բն. Աստուածաբանութեան մէջ հաս-
 տատուած է:

ԶԻՔ ԻՆՉ ՅԱՂԹԱՀԱՐԻՉ ԵՒ ԱՆՍԱՍԱՆ Ի ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՔԱՆ
 ԶՕՐԻՈՐԴ՝ ՄԱՆԱԻԱՆԴ ԱՌԱՔԻՆԻ ԵՒ ԻՄԱՍՏՈՒՆ

Հոգւոյ բարեաց գերազանցող ո՛ւր բարիք այլ,
 Ում հասանել նըկըրտեսցուք հըսկայաքայլ:

Այո՛, են իրք գո՛գ պաշտելիք բայց չիլ աչաց,
 Սակայն հասուն հանճարք համայն քերեն յընչաց:

Զի զարտաքինս և ըզմարմնոյս հոգեկանին
 Սայք իրաւամբ ըստորադաս միշտ վարկանին:

Սոքին ըզմարդ ի բարոյից հալոցաց ծոց
 Ճըղէն ըստէպ յըղծից նոցա և ի գործոց:

Ուստի կորով, գեղ դիմաց, զուսպ հանդերձեղէն
 Դիւթել ըզսիրտ ողջամըտաց կարող չեղեն:

Եայս մեծ ճամբար նո մանաւանդ գեղեցիկ սեռ
 Հակասեռից ըստորադաս դատի ընդէ՞ր,

Քանի՛ զօրէ յայդ վըսեմ դիրս բարձր քան զամպ
 Յաջողակի վերաթեւել միշտ զով արեամբ:

Ո՞ր խառն ոսկի հուպ մատուցեալ ընդ փորձաքարդ
 Եւ ի աքլուր ծանականաց չանկաւ թակարթ:

Արդ ի բընէ խորագէտ յայդ նըրբին հանճար
 Մինչդեռ հոգի համեստութեան առնու դադար,

Զի՞նչ առ նովաւ յայնժամ գոհար ակըն հընդիկ
 Որով յաւէտ պըճնել ըզկուրծս ըղձան մարդիկ:

Զարմանահրաշ յամբիծ արե չըքնաղ դիմաց
 Ո՞ր լուսամիտ ի յառելոյ գըլալ գիտաց:

Աստուած անգամ զայդ գերաբուն բացառութիւն
 Տեսեալ երբեմն հրաւէր կայրդայր յիւր մայրութիւն:

Արդ ո՞ր մեղկ շունչ ուղղեալ յայդ գեղ ժըպիրհ ակնարկ
 Եւ ի վըտանդ դառն զըղջից զանձն իւր չէարկ:

Զի նետք համայն թարց գըծելոյ զոյր զըրահիւ,
 Դառնան ի սիրտ թռուցող լարին դողդոջ ահիւ:

Անձանօթ են կուսին այտից լըպիրշ չըպար:

Զի դէմնն անմեղ պատկառանաց ժայլէ զամպար :
 Չև ըզգացեալ զի զարդ գործէ սեաւ ծայրայեղ ,
 Բնութիւնն ի թուռ ժողմեաց համակ յոնից զաղեղ :
 Չէ փոյթ նրմա թէ զտարազուց թէ ըզգարդուէ ,
 Զի զամենայն սին արդ ու զարդս յուժպէտ թըւէ :
 Մաքուր սըրտին արտայայտիչ պայծառ յերես
 Չ'եւ հայեցեալ՝ շանթահարի շունչ աներես :
 Գիշերասէր իբրու կասկամ հալածական՝
 Թռուցեալ թաքչի անվերադարձ քըթթել յական :
 Բայց ոչ այնպէս և վարդասէր գեղդեղիչ հաւ ,
 Ի գոյն թերթից ըսքանչանալ և եթ ուսաւ :
 Ուստի երբէք ճըրագամուլ թիթռանց նրման
 Յըխանձոտիլն ըզճըրագաւ գայցէ ի ման :
 Այո՛ , թէպէտ խանձի թիթռն հըրատենչիկ ,
 Բայց ճըրագիլն ոչ միարատ , եպերանք չիք :
 Հուրն ի քրայից քա՛ւ , զի վանէ մետաղ զոսկի ,
 Այլ ըզսընդիկ , որ սիրտ յոսկւոյն մերթ սողոսկի :
 Զըտի մետաղն և ուսանի ի սեղան սուրբ
 Մի՛ հուպ լինել ամենեւին ձենձեր յանսուրբ :

ԱՌ ՍԻՐԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿԻՅ ՕՆՆԻԿ Թ. Յ.

ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ԳԵՂՕՆ

ՍԻՐՈՒՆ ՕՆՆԻԿ ,

Օ՛ն , ցընծալով ցընծա՛ ի գիրկ ծընողաց քոց ,
 Փոխեալ ի խինդ ըզմանկական լալօնս և կոծ .
 Բարեբաստիկ ապագայի նըշանք ամէն
 Զի բակ գործեն ըզգագաթամբդ ահա այժմէն :

Նախ զի կըրես մի լանադեր խելաց տաճար ,
 Յոր հրաշանալ հըրաշասցի հարուստ հանճար .
 Հստուար յուղղոյ զի արտադրի մարմին առողջ ,
 Յորում և եթ կարէ բնակիլ յապայս միտք ողջ :
 Նորահրա՛շ բան , քեզ խանձարուրք գըտաւ վարժոց ,
 Եւ որորոց քոյդ հազուագիւտ ծընողաց ծոց .
 Վարժեար ընտիր , ոյց ընդ թեօք տաճիս , Տատրա՛կ .
 Քաղցըր ժըմտիցդ առիթ՝ հօր քո դաստիարակ :
 Իսկ հովանի , տիեզերաց Տիրողն և Տէր ,
 Ասպարէզ լայն՝ հող , ծով , աստեղք նաև եթեր :
 Սայք ո՛չ բաւեն , ըղձաս թեւել անդըր քան զա՛յն ,
 Հաւքարն հանուրց , քան զոր չիք ինչ յանհունըս լայն :
 Կամիս գիտե՞լ՝ զոր քան զամեն է շահաւէտ ,
 Առ նախադաս համարելոյ ըզնա յաւէտ .
 Սէր առ Աստուած , սէր առ ընկերս և յամէն մարդ .
 Քան զոր չիք ինչ սիրուն՝ Օննիկ , քեզ անգին զարդ :

ԱՌ ՍԻՐԱՍՈՒՆ ԳՍՏՐԻԿՆ ՄԱՆԵԻԿ Թ. Յ.

ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ԳԵՂՕՆ

ՍԻՐՈՒՆ ՄԱՆԵԻԿ

Մէկն երբ տեսնէ քո գիմագիծ
 Ու ոսկեթել վարսից գանգուրդ ,
 Եւ ասոնց հետ այտերդ անրիծ ,
 Է՞ր չի պըշնու քեզ ցըյագուրդ :
 Ատամանց չարք մարգարտահատ
 Կարմիր շրթանցդ անըլրպետէն

Յողանալով միշտ անընդհատ ,
Տեսնող աչեր կը գոշոտեն :

Նարկիզ , շուշան ու վարդ քու քով
Պարծենալու կը պատկառին ,
Որովհետեւ ըիւր տեսակ գով
Քեզի համար միշտ կ'սպառին :

Նազելափառ անո՛յշ դըստրիկ ,
Քուկին փափուկ քընքուշ այտեր
Իբրեւ ազդու ելեկտրիկ
Շանթահարեն համեստ սըրտեր :

Իրաւ , տեսքով յոյժ աննըման
Կը ներկայիս արեւ մ'ազդու ,
Բայց ուսմամբ ալ երբ զայդ աման
Ձեզուլ զեզուս՝ ի՞նչ կըլլաս դու :

Կանգ ա՛ռ , Մաննիկ , քիչ մը ատեն
Հօր , մօր հոգած թեւոց ներքեւ ,
Քու կըրթանքըդ երբ աւարտեն ,
Լիաբերան տի պարծին քեւ :



ԱՌ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԵՒ ՍԻՐԱՍՈՒՆ ԴՍՏՐԻԿՆ ՆԵԿՏԱՐ

Բ. ԹԵԼԼԵԱՆ ԳԵՂՈՆ

Նազելի՛ դըստրիկ , զարփայինդ տիպար
Ձարմանօք զըննէ բանաւորաց պար :

Չօրէ նըկատել լուսաւոր աչքով
Որ վարդից կոկոնք չարժեն ինչ ձեր քով :

Ներսքդ են խընձոր , չըրթներդ են կեռաս ,
Մօր , հօր գըրկաց մէջ կը կայտուես կ'եռաս ,

Նորածիլ վարսից քոց ծըփին գանգուր
Ըղձանամբ տեսնել կը հասնի յանգ ո՛ւր :

Կորովով լարուած թուխ յոնիցդ աղեղ ,
Իսկ ճակտիդ քըրտունք թորեն մեղր ու եղ .
Աչուիդ սև չամիչ , ռուկդդ արծուէկըտուց
Ձինջ ատամուկդդ ալ մարգարիտ զարդուց :

Տայր երկրին զի քո յապագայ օրեր
Մազ մի ձեր գըլխէ երբէք չը խորէր ,
Այդ բընիկ բարեաց՝ զոյս պատկերեցի ,
Գերաթուիչ բարին յաւերժ աջակցի՛ :

Առաջնոյ երկանց նախախա՛յր բերքէդ
Փայլ մեծ կ'սպասուի արեւու հանգէտ .
Լուսաւոր դարուս կըրթանաց որրան
Յարդարէ քեզ գահ յոսկեհուռ խորան :

Բոպէ մը անդամ կենացդ յօրերէ
Ձի կըրնար խորիլ մինչ պահակերէ
Սերափիմ պահպան կամաց տեառն հըմուտ ,
Որ չարիք յորրանդ չառնեն ել ու մուտ :



« ԶՓՈՐՁԵԱԼՆ ԿՐԿԻՆ ՓՈՐՁԵԼ ՅԻՄԱՐՈՒԹԻՒՆ Է » :

Որ վընասէ դաս մեծ ասէ ,
Նրբ դասառուն խելահաս է :

Բայց ցընդի խրատն իրեւ փռի
Թէ ոչ պընդով կապէ յուշի :

Յայս դէպ յաճախ էլ աղանջեղ
Գերազանցէ ըզմարդ բանեղ ,

Զի յաւիտեան ատէ գճախին
Թէն աշխարհ անդր յաճախին :
Շա'տ է զի նախ , էշըն անխորձ
Գամ մի էառ ճահճին ըզփորձ :
Թող կեղեքեն ըզկողս , ըզթամբ ,
Ո'չ զիջանի քերել զափամբ :
Սա ընկըրկի ահասարսուռ
Եւ սըրանայ պոռոտ յանլուռ ,
Ոչ զի պաշտէ ըզկամս յամառ ,
Այլ քըստմընի կոչիլ յիմար :



« ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆՆ Է ԵՐԿՐՈՐԴ ԲՆՈՒԹԻՒՆ »

Երբ սովորոյթն երկրորդ ընութիւն ճանչցան մարդիկ ,
Անով երկչոտն եղած գըտանք քաջամարտիկ .
Անով վազէ լարախաղաց ընդ նուրբ պարան ,
Քան թուլամորթ մի մեծատուն յիւրն ապարան :

Անով ընտիր ու անվեհեր մի քաջ լողորդ
Ահեղածուռի ծովուն ի խորս մըխի յոխորտ ,
Եւ զարկածեալն իբրու ծանծաղ մի յաղբերէ
Ի թինդ ոտին յաջողակի կը վերբերէ :

Երբ հաւատաս՝ որ սովորոյթք հաստատօրէն
Քուկին հաւնած բընութիւնըդ տալ քեզ զօրեն ,
Կը վարանի՞ս արդեօք յուին դընել մեկդի
Ու ձեռնարկել սովորութեան հրաշակերտի :

Դըժբախտաբար մերթ փոխի մարդ ի բուն ճիւղ ,
Եւ մերթ կըրթի լինել հրեշտակ հաղ քան ըզհաղ .

Դաստիարակ դու քեզ եղի՛ր , կերտէ՛ ըզքեզ ,
Երբ յաջողիս , յայնժամ իրօք երջանիկ ես :

Ընտիր արանց արարքն ընտրէ քեզ հայելի ,
Եւ սրբագրել փութա՛ ըզքոյս յայն լիուլի :
Դի՛ր ըզպատկեր լաւագունին քոյդ առ ընթեր ,
Ոսկեղինիկ սովորութեանց շորթել մըթեր :

Բիւր երանի՛ քեզ , հո'ղածին , այն ի՛նչ բան է
Որ արեւու շողշողանքն իսկ կը խափանէ
Զոր կ'ստանաս ոչ միջնորդաւ , ոչ ճոխ քըրտամբ ,
Այլ մի միտյն յօժարափոյթ սովորութեամբ :



ՃԵՄԱՐԻՑ ԲԱՐԵՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Բարերարութեան ա'յս է բուն սահման ,
Զի չը զուգակցիր խընդրոյ հատուցման .

Յերկուստէք ծագեալ այդ խորհուրդ օտար
Զոռաքինութիւն առնէ դիր ու տար :

Զոր ի՛նչ ընկերիդ այդ մըտօք ետուր ,
Զէ գործ բարութեան այլ պարզ առ և տուր ,
Երբ մըտենն յայդ գործ թուղթ , գըրիչ , թանաք ,
Ոյր անդէն և անդ ջընջի յաղթանակ :

Արժանաւորի՞ բարերարեցիր ,
Ուստի միմիայն պարտքըդ հատուցիր .
Ուրեմըն ինչո՞ւ ապերախտ կոչես ,
Քանի՛ որ յայդ գործ առաքինի չես :

Երախտագիտի՞ արդեօք գըթացար ,
Մանաւանդ սիրտդ ալ եթէ էր յօժար ,

Նա իւր ըզգացմամբ նախ հատոյց քանզի ,
Ալ ակնունելիք բան մընա՞ց քեզի :

Գամբ ապերախտին , չէի՞ր գիտէր որ
Այնպիսեոյն գըթալ է խիստ չահաւոր ,
Զի դու ցաւելով՝ կամ չես գըթար ա՛յլ ,
Աստուածաւայել կամ կ'ստանաս փայլ :

Մէկովը քըսակդ ա՛լ չի դարտըկիր ,
Իսկ միւսով փայլիս և յամեն երկիր .
Արդ գանգատանաց առիթ չը կայ քեզ ,
Այս ուղղութեան դէմ ի զուր չը կադես :

Ո Ւ Ղ Ե Ր Զ

ԱՌ ՄԵՄԱՊԱՏԻԻ ՄԿՐՏԻԶ ԷԾ . ՄԵԶՊՈՒՐԵԱՆ

Մարդը ինքնին ո՞վ կ'ըսէ թէ « կը կըրթի » :
Թէ ոչ վարժչի մը քըրտամբ նախ՝ մըկըրտի .
Ա՛յն ալ եթէ լուրջ ուղեղի է ժառանգ ,
Ու կը տածէ ուսանելու յօժարանք :

Կ'ըսեն , « Տեսանք անուս անձանց մէջ շատ հեղ
Այր հոյակապ , սիրտը մաքուր , չուքն ահեղ » .
Ըստոյդ էր այդ , եթէ զանտաջ քարն հընդիկ
Տաշուածի տեղ ընդունէին միշտ մարդիկ :

Բամբ իմաստնոց յուսման կայից կըծագին ,
Զոյս տիեզերք կը դըրուատեն ցընծագին .
Մարդ կատարեալ ա՛յսպէս՝ ագան անագան
Նըւիրական յարկէդ միայն ՚ի յայտ գան :

Տխար , տիկին տի՛նա , տիրող տանուտէր
Բոց յոսկեկայ ձուլարանէդ ո՞ւր գըտեր .
Մերթ յազաւնոյ բունէ գայ դուրս և կասկամ ,
Ոյր վասն այո՛ , անհընարին ցաւ ըզգամ :

Իրօք չա՛ր է բացառութիւնդ այդ դըժխեմ ,
Սահայն անդուստ արտափայլէ այր խոհեմ ,
Անտի Տէքարդ , անտի Պոգօն , անտի Քանդ .
Նոքա ցուցին մակացութեանց զոճ անքանդ :

Զեն անծանօթ և յազգայինս արդ շատեր ,
Ոյք մարգարտի ձիւնասարառ իբր հատեր՝
Կը շըփոթեն զարհեստագէտս անդադար ,
Եւ այնպիսեաց հատանելու գին արդար :

Միթէ յա՛յդչափ արդիւնաւէտ արտորայ՝
Կա՞յ ծընօղ որ զաւակն յանձնել չ'արտորայ .
Զի երբ վարժչի քըրտունքն ալ զարտն ողողեն ,
Ալ սերափիմք կը սաւառնին սեաւ հողէն :

Եթէ առնումք դաստիարակն ՚ի քընին ,
Անդէն և անդ ՚ի յայտ կուգայ միշտ ինքնին .
Որ պաշտամանն ընտրութիւնը յիւրմէ չէ ,
Ա՛յլ Հոգիէն , որ ծածկըռած յիւր մէջ է :

Զարմանա՛ց բան , հանրածանօթ մի հանձար ,
Յաշխարհի մէջ որպէս թէ այլ չիկայ ձար ,
Յայս լուծ անձուկ բաւըն բերմամբ կը մըղի ,
Առ դոյզըն պէտս հոսել քըրտունս միշտ աղի :

Պընդեա՛ ըզմէջս՝ ո՛վ վարժիչ դու , արթուն լե՛ր ,
Անսա՛ ազգից , քեզ չէ՛ պակաս քաջալեր .
Զոր ինչ յերկնէ՛ կը պահանջիս , կ'օժտէ՛ ինք ,
Իրմով լեզու կեղնեն համերք ու քարինք :

Որ դեռադեռ գունտերն յերկինս զետ գորտեան
Եւ որպէս յովտ մի նըշմարէ՛ զյաւիտեան ,
'ի մի հայեաց կը նըկատէ՛ անթերի .
Եւ զամենայն որ քաղին յո՛ մըթերի :

Խամեն իժիր մի անվըրէպ 'ի նըժար
Փոխարինէ՛ յոր ինչ տեսնէ՛ զոք յօժար .
Օծեւափառ ձեռք մ'ըզմանկտին մըկըրտէ՛ .
Վարժիչ մ'ահա տըհաս դըստերս տիր կըրթէ՛ :

Բոպէ՛ 'ի նայն չափէ՛ զարդիւնս երկոցունց ,
Եւ վարձատրէ՛ ըստ արժանեաց տալով ցունց .
Մըկըրտութիւն կեդրոնանայ յենթակայն ,
Իսկ կըրթութիւն հաղորդի բիւրս յապագայն :

Եւ այսորիկ զանդըրժելի հաւաստիս
Ետ Այրըն մեծ ցըկատարեալ ներկայ տիս .
Ոչ զըլանայ նաւ յապայս վառ ոգին
Յոտեւ սըրբել ըզգինեւէտ զիւր այգին :

Այրըդ տածէր և ըզսանունց հոգ ագահ ,
Եթէ՛ երկնից չէր հաստատեալ զոք յայդ գահ ,
Ինք գոհանայ՝ զի յիւր այգւոյ քաջ ուռք են .
Սա՛ , զի տարափք չնորհաց զիւր դրախտ ոռոգեն :
Նխտ ընդ աջմէ՛ բարերարաց , Մեզպուրեան ,
Յ'երեքըկնել ըզպաշտամանդ յորեւեան ,
Արդ չըուարիմ , զո՞ր քաջ խընկել , զԱնուա՞նդ տօն .
Քըրտա՞նցդ Արդիւնս թէ՛ զօգտաշատ Զեր Պաշտօն :

ԶԻՔ ԻՆՉ 'Ի ՄԻՏՍ ՈՐ ԶԻՑԻ ԱՆՑԵԱԼ ԸՆԴ ԸԶԳԱՅԱՐԱՆՍ

Զիք յիս ապա գաղափար մ'ալ որ նախուստ
Էս ձեռք բերած չըլլամ զանի յարտաքուստ .
Իսկ ըստ ոմանց : 'ի ներքուստ ալ եթէ են ,
Ընդունած եմ 'ի բընուստ կամ մուսայէն :

Տաղերուս մէջ արդ գովեստից առարկայ
Եւ գեղարուեստ համարելի թէ՛ կէտ կայ ,
Ըստոյդ կըսեմ , այն ալ ուրեմն իմըս չէ
Այլ մուսային որ ըստ քըմաց ներշնչէ :

Դըժգոհութեան թէ՛ կան առիթք գըրչիս մէջ ,
Զորըս խըժրիծք կըրթին գըտնել մէն մի յէջ ,
Կարեմ ժըխտել , որովհետեւ իմ մուսայն
Ոչ ըստ ըզձիցս , այլ ըստ կամի շարժեց զայն :

Համեոտ ձըրից դէմ մի՛ զինել խիստ պահանջ ,
Ժիր ընթացից զի պատճառէ՛ զեղծ նահանջ ,
Այլ թողուլ որ , քըրտանց հասը անձնիւր ոք
Հատուցանէ՛ վըստահութեան օրինօք :

Զի այդ կերպիւ յուսալի է մեզ օր մ'ալ
Ակընկալեալ ըսքանչեւեաց 'ի լոյս գալ .
Զոր կերտեցիս , են մի միայն մըտից սեմք .
Բայց հոյակապ յարկերն յայլոց կըսպասեմք :

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
 155 E. 42ND STREET
 NEW YORK 17, N. Y.

9393

9394

9395

